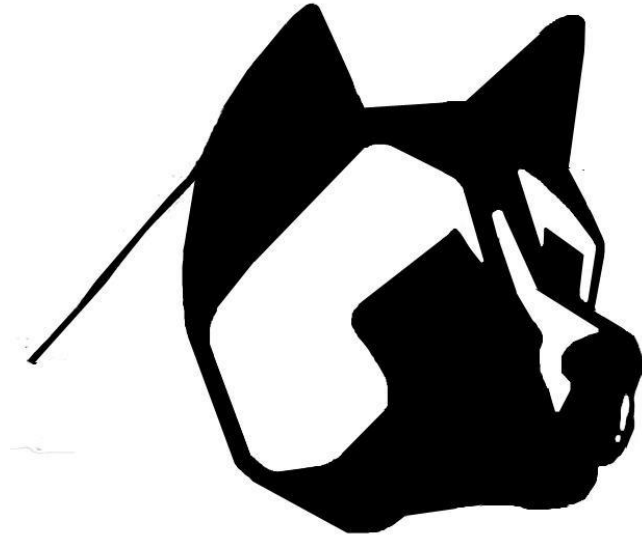

**Jalostuksen tavoiteohjelma
2025-2029
Amerikanakita**

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa 19.10.2024.
Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa 16.11.2024.
SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt korjauksin 25.3.2025.

Suomen Amerikanakita ry

Sisällys

1. YHTEENVETO.....	4
2. RODUN TAUSTA.....	6
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	8
4. RODUN NYKYTILANNE	10
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	10
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos.....	10
4.1.2 Jalostuspohja.....	13
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	18
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	18
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	19
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	19
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	19
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus.....	19
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	19
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet.....	26
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	29
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta	30
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	31
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat.....	31
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat	42
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	54
4.3.4 Lisääntyminen	55
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	57
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	57
4.4. Ulkomuoto	59
4.4.1 Rotumääritelmä.....	59
4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset.....	63
4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus	63
4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista	66
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	67
5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso.....	67
5.1.1 Jalostukseen käytetyt urokset	68
5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut	68
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen.....	68
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	71

6.1 Jalostuksen tavoitteet	71
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	72
6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet	75
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	75
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	77
7. LÄHTEET.....	78
8. LIITTEET.....	79

1. YHTEENVETO

Amerikanakita on FCI:ssä rotu 344. Amerikanakita kuuluu ryhmään 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat, ja 5-ryhmän alaryhmään aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut. Amerikanakita on FCI:ssä rekisteröity käyttötarkoitukseltaan seurakoiraksi, joka soveltuu myös monipuoliseksi harrastuskoiraksi. Suomessa rotua edustaa Suomen Seurakoirayhdistyksen alainen Suomen Amerikanakita ry, joka on myös Suomen Kennelliiton jäsen.

Jalostuksen tavoiteohjelmassa kerrotaan amerikanakitan nykytilanne sekä rodun tulevaisuuden tavoitteet. Jalostuksen tavoiteohjelman ja PEVISA -ohjelman avulla pyritään säilyttämään amerikanakita terveenä sekä luonteeltaan että ulkomuodoltaan rotumääritelmän mukaisena. Rodun jalostuspohja on maailmanlaajuisesti kapea, ja tästä syystä tavoiteohjelmassa keskeisenä tavoitteena on estää jalostuspohjan kaventumista niin, että ehkäistään perinnöllisten sairauksien leviämistä ja että säilytetään amerikanakitan rotumääritelmän mukaiset luonteenpiirteet ja ulkomuoto sekä rodun elinvoima. Ulkomuodon osalta pyritään erityisesti terveeseen rakenteeseen ja oikeaan rotutyyppiin. Tavoitteena on, että mahdollisimman monia jalostuskelpoisia koiria käytettäisiin jalostukseen. Lisäksi tavoitteena on, että sukusiitosaste pysyisi enintään nykyisellä tasolla, lisättäisiin kasvattajien välistä yhteistyötä ja seurattaisiin jalostuksen ohjesäännössä kuvattujen jalostustavoitteiden toteutumista.

Luonne

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton. Vihaista tai arkaa koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Tavoitteena on, että jokaiselle jalostukseen käytettävälle koiralle olisi tehty virallinen luonteen arviointi.

Terveys

Amerikanakitan jalostuskäytössä erityistä huomiota tulee kiinnittää mm. raajojen epänormaaleihin asentoihin (esim. liian löysän kinnernivel, liian niukat takakulmaukset ja pihtikintut) tai silmäluomien epänormaaliin koko ja/tai muoto (esim. vakava entropion). Nämä viat voivat haitata koiran normaalia elämää. Tavoitteena on, että mikäli jalostukseen valittaisiin yksilö, jonka lähisuvussa (sukulaisuussuhde 25 % tai yli) esiintyy vakavia periytyviä sairauksia tai vikoja, tulisi parituskumppaniksi valita terve yksilö, jonka lähisuvussa ei esiinny samaa sairautta tai vikaa. Usean geeniparin säätelemien vikojen ja sairauksien kohdalla tulee jalostukseen käyttää tämän ominaisuuden suhteen rodun keskitasoa parempia koiria. Amerikanakitan kohdalla tämä tarkoittaa vähintään PEVISA-ohjelmaan kuuluvien vikojen ja sairauksien pakollista tutkimista jalostukseen käytettäviltä koirilta. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen. Amerikanakitojen kohdalla lisääntyminen on pääsääntöisesti ollut ongelmatonta.

Tavoitteena on, että jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa. Tavoitteena on saada kasvattajilta ja koiranomistajilta lisätietoa rodussa esiintyvistä sairauksista.

Rodun PEVISA-ohjelma

- Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto.
- Silmätarkastuslausunto on annettu yli 12 kk iässä eikä se saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi.
- Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk.
- Muu rotukohtainen erityisehto: FCI:n ulkopuolisesta maasta tuodun amerikanakitan rotu määräytyy kahden rotujärjestön nimeämän ulkomuototuomarin lausunnon perusteella.

Ulkomuoto

Amerikanakita on tyypillisesti suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat.

Rotumääritelmän mukaan kaikki värit ovat sallittuja. Värin tulee vähintään peittää pää ja vähintään yksi kolmasosa rungosta, paitsi valkoisilla koirilla. Tämä rotumääritelmän vaatimus perustuu siihen, että muuten värillisillä, mutta valkopäisillä koirilla esiintyy kuuroutta, joka haittaa koiran normaalia elämää.

Rodussa esiintyy myös pitkäkarvaisia rotunsa edustajia. Rotumääritelmän mukaan viitteet kauluksesta tai hapsuista ovat virhe. Pitkäkarvaisen koiran turkin hoito on hieman vaativampaa omistajalle.

Rotumääritelmän mukaisia hylkääviä virheitä ovat:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- täydellinen pigmentinpuute tai pigmentittömiä alueita kirsussa (perhoskirsu)
- tahtuneet, riippuvat tai laskostuneet korvat
- ala- tai yläpurenta
- sirpin muotoinen tai suora häntä
- säkäkorkeus uroksilla alle 63,5 cm ja nartuilla alle 58,5 cm

2. RODUN TAUSTA

Amerikanakita sai nykyisen rotunimensä heinäkuussa 2005 FCI:n päätöksen pohjalta. Rotujaon jälkeen vuoden 2000 alusta alkaen rodun nimenä oli aluksi Great Japanese Dog, joka suomennettiin myöhemmin suurijapaninkoiraksi. Ennen vuotta 2000 rotumme oli virallisesti samaa rotua kuin japanilaistyyppinen akita (FCI 255).

Amerikanakitalla ja akitalla on pitkä yhteinen historia, vaikka ne historiallisestikin ovat eri rotuja. Akita on kehittynyt kevyemmistä metsästyskoirista, kun taas amerikanakita periytyy raskaammista vartiointiin ja koirataisteluihin käytetyistä koirista. Näiden koirien risteyttäminen oli yleistä. Koirakannan kutistuttua hyvin pieneksi 1900 – luvun alussa lähes kaikki koirat olivat taistelukoiratyyppiä.

Rotujen varsinainen eriytyminen alkoi toisen maailmansodan jälkeen amerikkalaisten alkaessa kehittää akitasta massiivisempaa ja voimakkaampiluustoista koiraa, kun taas japanilaiset pyrkivät kevyempään metsästyskoiratyyppiin. Akitan alueen metsästyskoiria kutsuttiin *matagi inuiksi* maakunnassa asuvien metsästäjien mukaan. Odate kaupungissa kehittyi vartiointiin soveltuva raskaampi koiratyyppi, jota kutsuttiin *odate inuksi*. Se oli kooltaan suurempi, matagin ollessa ennemminkin keskikokoinen rotu. 1800 – luvulla koirataisteluista tuli suosittua huvia Japanissa ja odate inuja alettiin kehittää tähän tarkoitukseen. Koiriin risteytettiin mm. tosaa, bulldogia, mastiffia, bullterrieriä, tanskandoggia ja bernhardinkoiraa. Tuloksena oli suuri ja massiivinen koira ja japanilaisille koirille luonteenomaiset pystyt korvat ja kippura häntä katosivat. Odate inusta kehittyi uusi rotu, *shin akita* eli "uusi akita".

Vuonna 1909 koiratappelut kiellettiin Odatessa. Kieltoa seurasi koiravero ja rabies epidemia, joiden summana Odatesta hävisivät lähes kaikki koirat. Koiratappeluja alettiin järjestää öisin salassa ja odate inuja alettiin risteyttää tosa-taistelukoirien kanssa. Näitä koiria kutsuttiin nimillä *kairyo ken* (parannettu koira) tai *shin akita*. Puhtaiden japanilaisten koirien luultiin kokonaan kadonneen Odatesta, mutta tosiasiaa Odateen läheisistä kylistä löytyi vielä alkuperäisiä vahtikoiria ja vuorilta löytyi matagi inuja, joilla vieläkin metsästettiin.

1900-luvun alkupuolella oli siis kahden tyyppisiä odate inuja: toisella oli pystyt korvat ja kippura häntä, toisella ryppyinen otsa ja lupat tai puolipystyt korvat. Vuonna 1919 tuli voimaan laki, jonka mukaan japanilaisia eläimiä tuli suojella kansallisaarteina. Akitaa ei vielä tällöin kuitenkaan huolitettu kansallisaarteeksi. Japanilainen akitojen rotujärjestö AKIHO perustettiin vuonna 1927. Vaikka japanilaisten rotujen säilyttäminen alkoi kiinnostaa ihmisiä, risteytettiin ulkomaisia rotuja japanilaisten koirien kanssa. Puhtaita koiria etsittiin Odateen alueelta ja vuonna 1931 akita julistettiin kansallisaarteeksi, mikä olikin välttämätöntä rodun säilymiselle puhtaana.

Toinen maailmansota verotti koirakantaa, koska hyödyttömät koirat oli määrätty lopetettavaksi elintarvikepulan vuoksi, ja siksi jotkut kasvattajat risteyttivät akitojaan saksanpaimenkoirien kanssa säilyttääkseen rodun perimän. Sodan jälkeen akitat jakautuivat kolmeen tyyppiin: matagi akita, taisteluakita ja saksanpaimenkoira-akita. Taisteluakitoissa näkyi niiden vieraiden rotujen vaikutus, joita akitoihin oli koiratappeluiden aikakaudella sekoitettu.

Sodan jälkeen amerikkalaiset sotilaat veivät koiria mukanaan USA:han. Tästä alkoi rodun jakautuminen kahteen eri tyyppiin. Koska suurin osa koirista oli sodan jälkeen taistelukoiratyyppisiä, tuli tästä tyypistä vallitseva ja myöhemmin erittäin suosittu USA:ssa. Japanissa puolestaan pyrittiin jalostuksella aivan toiseen suuntaan. Matagi akitat edustivat alkuperäistä metsästystyyppin akittaa ja japanilaiset alkoivat kehittää rotua ulkomuodollisesti alkuperäisen metsästystyyppin suuntaan.

USA:ssa perustettiin vuonna 1956 Akita Club of America (ACA), joka edelleen edustaa rotua American Kennel Clubissa (AKC). Rodulle luotiin USA:ssa kantakirja (Stud Book), johon kirjattiin kaikki rodun kantakoirat vuoteen 1972 asti, jolloin kantakirja suljettiin. Myöhemmin japanilaisten tuontikoirien rekisteröinti lopetettiin USA:ssa, jolloin kannat eriytyivät kahdeksi selvästi toisistaan erotettavaksi roduksi. Kuitenkin nämä kaksi akitatyyppiä kuuluivat virallisesti samaan akitarotuun vielä pitkän aikaa maailmanlaajuisesti.

Vasta vuonna 1999 FCI päätti erottaa amerikkalaisen tyyppin akitasta ja nimesi sen great japanese dog'ksi (suurijapaninkoiraksi). Rotu tunnustettiin FCI:ssä itsenäiseksi roduksi 1.1.2000 alkaen. Heinäkuussa 2005 FCI päätti uudelleen nimetä suurijapaninkoiran amerikanakitaksi, joka onkin omiaan kuvaamaan rodun kehityshistoriaa huomattavasti paremmin USA:n ollessa rotumme varsinainen virallinen kehittäjämaa. Kuitenkaan USA:ssa rotua ei ole vieläkään jaettu vaan amerikanakita ja japanilaistyyppinen akita rekisteröidään yhteisen akita-rotunimikkeen alla. Vuoden 2006 alusta lähtien myös Irossa-Britanniassa akita on jaettu kahdeksi eri roduksi.

Suomessa ennen rotujakoa vuonna 2000 akitoja oli rekisteröity yhteensä 248 kappaletta, joista rotujaossa amerikanakitoiksi siirrettiin 40 koiraa. Ensimmäiset amerikanakitat tulivat Suomeen 1980-luvun puolivälissä. Kasvatustyö Suomessa alkoi 1990-luvulla perustuen rodun ”jenkkityyppiin”. Tyyppi oli kuitenkin rotumääritelmän vastainen, koska rotuja ei ollut vielä jaettu eikä FCI ollut hyväksynyt akitalla tiettyjä värejä. Myös musta maski oli kielletty.

Puhtaita amerikkalaisen rotumääritelmän mukaisia pentueita ei käytännössä Suomessa syntynyt ollenkaan vuosien 1998-2000 aikana. Vuonna 1995 osalla ensimmäisistä kasvattajista oli motivaatio kadonnut rotumääritelmän epäselvyyksien vuoksi. Kasvattajat joko lopettivat amerikanakitan kasvattamisen tai sekoittivat kahta tyyppiä, japanilaista ja ”jenkkityyppiä” keskenään. Ainoastaan vanha Vaahteranlehden linja säilyi hengissä rotujakoon asti Kennel Basnauzin ansiosta. Vuoden 1997 Basnauz-pentueessa oli 4 pentua, joista uuteen rotuun siirrettiin kaksi narttua, Basnauz Komiko ja Basnauz Toriko. Molempia koiria käytettiin jalostukseen. Basnauz Komikolla oli kaikkiaan 4 pentuetta, yhteensä 15 pentua. Näiden jälkeläisistä muodostui täällä vallitseva, ns. ”Suomi-linja”, mikä edelleen vilahtaa puhekielessämme puhuttaessa eri sukulinjoista.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys ja aiemmat rotujärjestöt

Suomen Amerikanakita ry:n perustava kokous pidettiin 1.10.2003 Hauholla ja yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin vuonna 2004. Perustavassa kokouksessa yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Suurijapaninkoira ry. silloisen rotunimen mukaan. Yhdistys muutti nimen yleiskokouksen päätöksellä vuonna 2006 vastaamaan nykyistä rotunimeä.

Vuoteen 2003 saakka amerikanakita kuului yhtenä rotuna Akita & Shiba ry. -nimiseen rotuyhdistykseen, joka perustettiin vuonna 1989 nimellä Akitat ry. 1989 Tuusulassa, ja merkitty yhdistysrekisteriin 16.12.1991. Suomen Amerikanakita ry:n toiminta kattaa koko maan ja sen tarkoituksena on edistää ja ylläpitää puhtasrotuisen amerikanakitan kasvattamista, jalostusta, jalostusneuvontaa ja kouluttamista seurakoirana. Yhdistys julkaisee jäsenlehteä "Amerikanakita". Lisäksi tietoa rodusta löytyy yhdistyksen www-sivuilta (www.amerikanakita.fi).

Yhdistyksestä tuli vuonna 2011 rotua harrastava yhdistys, jonka jälkeen yhdistys on järjestänyt vuosittain oman virallisen erikoisnäyttelyn. Ensimmäinen oma virallinen erikoisnäyttely pidettiin 1.9.2012. Yhdistys on järjestänyt useina vuosina lisäksi epävirallisen pentunäyttelyn, ryhmänäyttelyn ja epävirallisen Open Show'n sekä luonnetestejä. Rotuyhdistys on joinakin vuosina järjestänyt myös metsästyskoirien jäljestämiskokeita (mejäkokeita).

Yhdistys on Salpausselän Kennelpiirin, Suomen Seurakoirayhdistyksen (SSKY) ja Suomen Kennelliiton (SKL) jäsen. Näistä Suomen Seurakoirayhdistys on amerikanakita rodun rotujärjestö. Yhdistys osallistuu ulkomuototuomarien erikoiskoulutus- ja koearvostelutilaisuuksiin sekä koulutusmateriaalin tekoon ja järjestää koulutuksiin mallikoirat.

Rotua harrastavan yhdistyksen jäsenmäärä

Yhdistyksen jäsenmäärä on viime vuosina pysynyt melko vakaana. Vuoden 2016 lopussa yhdistyksellä oli 114 varsinaista, äänivaltaista jäsentä, joista yksi kunniajäsen ja kolme ainaisjäsentä. Lisäksi yhdistyksellä oli tuolloin yhdeksän lahjajäsentä ja 27 tuomarijäsentä. Vuoden 2017 lopussa yhdistyksellä oli 103 jäsentä. Vuoden 2018 lopussa yhdistyksellä oli 110 jäsentä, joista neljä oli lahjajäsentä ja 14 perhejäsentä. Vuoden 2021 lopussa jäseniä oli 120 ja viisi perhejäsentä. Vuoden 2022 lopussa jäseniä oli 118 ja neljä perhejäsentä. Vuoden 2023 lopussa jäseniä oli 105 ja perhejäseniä viisi.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Yhdistyksen hallituksen alaisena toimii jalostustoimikunta, jonka jäsenet hallitus valitsee. Jalostustoimikunnan jäsenen toimikausi on kaksi vuotta. Jalostustoimikunnassa on oltava vähintään kolme jäsentä. On suotavaa, että jäsenet ovat suorittaneet hyväksytysti kasvattajan peruskurssin tai kasvattaneet vähintään viisi pentuetta. On suotavaa, että vähintään yksi jäsen on suorittanut Suomen Kennelliiton järjestämän jalostusneuvojan

peruskurssin ja että hän päivittää tietojaan Suomen Kennelliiton järjestämällä jalostusneuvojen koulutuspäivillä.

Jalostustoimikunnan toiminta perustuu suurelta osin kasvattajan antamiin tietoihin ja toivomuksiin. Jalostustoimikunta tarjoaa pyydettyä kasvattajalle vaihtoehtoja, mutta jalostustoimikunta ei vastaa kasvattajan jalostusvalinnoista. Jalostustoimikunta välittää ja kerää tietoa mahdollisimman kattavasti Suomen amerikanakitakannasta. Näyttelytulosten lisäksi kerätään tietoa jälkeläisistä, terveydestä, luonteesta ja ulkomuotoseikoista. Jalostustoimikunta opastaa, ohjaa ja neuvoa jäsenistöä jalostukseen liittyvissä asioissa. Jalostustoimikunta järjestää tarvittaessa yhdessä hallituksen kanssa jäsenistölle ja ulkomuototuomareille koulutustilaisuuksia ajankohtaisista asioista. Vuonna 2017 järjestettiin ensimmäinen yhdistyksen rotumääritelmän tulkinnan koulutustilaisuus kasvattajille Erika Häkkisen johdolla sekä käyttäytymisen jalostustarkastuksen esittelytilaisuus. Lisäksi järjestettiin kaikille amerikanakitoiden omistajille suunnattu Juha Kallion pitämä luento ristiksidevaurioista.

Kerättyjä tietoja hyödynnetään jalostuksen ohjauksessa. Kerättyjen tietojen perusteella tarvittaessa päivitetään jalostuksen ohjesääntöä ja annetaan kasvattajille neuvoja kasvatuksen linjojen suhteen ajankohtaisissa asioissa. Tietoa jaetaan jäsenistölle ja kasvattajille monin eri tavoin: lehdessä, nettisivuilla, sosiaalisessa mediassa sekä eri tilaisuuksissa kuten kokouksissa ja koulutustilaisuuksissa.

Yhdistys kerää tietoja rodun tilanteesta lisäksi erilaisilla kyselyillä.

- Liitteessä 5 on luonnekysely vuodelta 2014.
- Liitteessä 6 on kasvattajakysely vuodelta 2016.
- Liitteessä 18 on Petsofi-raportti terveydestä ja luonteesta 14.6.2019.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Amerikanakitän populaation kokoa ja rakennetta arvioitaessa on otettava huomioon rodun suhteellisen lyhyt historia Suomessa sekä amerikanakitän ja akitan välisen rotujaon vaikutus rodun kantaan. Ennen vuotta 2000 (lähes) puhtaita amerikanakitäpentuja oli Suomessa syntynyt 217 kpl (vuosina 1990–1999). Näistä koirista rotuunotossa siirrettiin amerikanakitäksi 40 koiraa, ja loput jäivät edelleen akita-rekisteriin. Rotujaon jälkeen, jalostuksen päämäärien selkiinnyttyä, kasvatustoiminta alkoi vilkastua.

Suomeen on tuotu amerikanakitoja ulkomailta jalostusta varten, jotta on saatu uutta jalostusmateriaalia. Tuontiuroksia rekisteröitiin vuosina 2000–2023 yhteensä 107 kpl, tuontinarttuja vastaavasti yhteensä 120 kpl. Eniten koiria on tuotu Isosta-Britanniasta (31 kpl), USA:sta (28 kpl), Venäjältä 31 kpl), Ruotsista (14 kpl), Puolasta (15 kpl), Saksasta ja Virosta (14 kpl) sekä Liettuasta ja Tanskasta (7 kpl). Vuosina 2000–2023 rekisteröidyistä tuontiuroksista jalostukseen on käytetty 50 kpl, tuontinarttuista vastaavasti 61 kpl (tilanne 24.9.2024 jalostustietojärjestelmän mukaan). Muita jalostukseen käytettyjä ulkomaisia uroksia, joiden jälkeläisiä on rekisteröity vuosina 2000–2023, on 33 kpl (kyseisiä uroksia ei ole rekisteröity Suomessa, esim. pakastesiemennykset ja lainaurokset ulkomailta). Vuosina 2000–2023 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 2143 kotimaista kasvattia ja 230 tuontikoira.

Vuosina 2000–2023 rotujaon jälkeen on rekisteröity 229 uroksen ja 299 nartun jälkeläisiä yhteensä 2154 kappaletta. Liitteessä 7 on urosten jälkeläistilasto, liitteessä 8 narttujen jälkeläistilasto, liitteessä 9 jalostusurokset ja liitteessä 10 jalostusnartut.

Viimeisen sukupolven aikana vuosina 2019–2023 pentueita on ollut yhteensä 97. Kapea jalostuspohja pienentää pentueiden määrää. Vaikka tuontikoiria on melko runsaasti, ei läheskään kaikkia niitä voida jalostukseen syystä tai toisesta käyttää eikä jalostuspohjaa saada niiden osalta laajennettua toiveiden mukaisesti. Kyseisenä ajanjaksona on jalostukseen käytetty 76 urosta ja 96 narttua. Sukupolvea kohden laskettuna isät/emät -suhde on ollut 0,70–0,79 ja tehollinen populaatio 45–47 %. Vuotta kohden laskettuna isät/emät -suhde on ollut 0,69–0,95 ja tehollinen populaatio 59–62%. Jalostukseen on käytetty uroksista 5–13 % ja nartuista 8–24 %.

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geenimuotojen (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia, erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa sekä suoja monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua. Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria,

joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista. Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 2050 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä. (MMT Katariina Mäki 5.8.2013)

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitoksessa pentueen vanhempina käytettävät koirat ovat keskenään sukua. Sukusiitoksena pidetään serkusten tai läheisempien sukulaisten yhdistämistä. Sukusiitos kasvattaa riskiä perinnöllisten sairauksien esilletuloon. Sukusiitosaste tai prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja. Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25%. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5%. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5%. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10%. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä. Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita

voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25%. Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50%. Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan. (MMT Katariina Mäki 13.1.2026)

Taulukko 1. Vuositolasto – rekisteröinnit ajalla 2014 -2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pennut (kotimaiset)	70	80	97	129	64	127	111	77	130	117
Tuonnit	3	6	6	12	9	9	11	15	13	5
Rekisteröinnit yht.	73	86	103	141	73	136	122	92	143	122
Pentuekoko	4,4	5,3	4,4	5,4	4,0	4,9	4,1	4,3	4,6	5,3
jalostukseen käytetyt eri urokset										
- kaikki	10	12	18	17	15	18	24	16	21	17
- kotimaiset	6	8	11	10	9	9	16	9	15	10
- tuonnit	2	3	6	4	5	8	6	6	4	5
- ulkomaiset	2	1	1	3	1	1	2	1	2	2
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	4v 8kk	5v	4v 5kk	4v 9kk	4v	4v	3v 9kk	4v 4kk	4v 7kk	3v 8kk
jalostukseen käytetyt eri nartut										
- kaikki	16	15	22	24	14	25	27	18	28	22
- kotimaiset	10	12	18	17	9	14	19	15	23	16
- tuonnit	6	3	4	7	5	11	8	3	5	6
- keskimääräinen jalostuskäytön ikä	3v 8kk	3v 10kk	3v 7kk	3v 8kk	3v 6kk	3v 2kk	3v 8kk	4v 1kk	3v 7kk	3v 11kk
Isoisät	24	25	34	34	26	33	39	28	40	32
Isoäidit	23	24	33	35	27	38	42	28	43	35
Sukusiitosprosentti	1,90%	3,24%	1,95%	1,77%	2,16%	2,28%	3,42%	2,55%	2,07%	2,12%

Rodun jalostuspohja on kapea maailmanlaajuisesti. Osittain tämä selittyy rodun suhteellisen lyhyellä historialla omana rotunaan eriytettynä akitasta. Tuontikoirista monet edustavat siksi samoja sukulinjoja eikä niistä ei geenipoolin laajentamisessa juuri hyötyä. Käytettyjen narttujen/urosten (emät/isät) suhde on suhteellisen hyvä, mutta siinäkin on parantamisen varaa. Tehollinen populaatio on kohtuullinen, mutta rotua harrastava yhdistys kannustaa kasvattajia huolehtimaan tehollisen populaation säilyttämisestä vähintään nykyisellä tasolla. Tähän päästään, kun eri sukulinjoista olevia uroksia ja narttuja käytetään mahdollisimman tasaisesti jalostukseen, jolloin tietyt sukulinjat eivät pääse liikaa runsastumaan ja kannan geneettinen monimuotoisuus ei yksipuolistu liikaa ja liian nopeasti.

Rodun vuosittainen sukusiitosaste

Pentueiden keskimääräinen sukusiitosaste on pieni. Keskimääräinen sukusiitosprosentti oli vuonna 2022 3,24% ja vuonna 2023 1,90%. Vuonna 2022 pentueita oli yhteensä 15, ja yhdessä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (6,67% pentueista).

Keskimääräinen pentuekoko on vuosien 2000–2023 aikana vaihdellut 2,0 -7,0 välillä. Sukusiitosaste voi vaikuttaa yksittäisen pentueen pentuekokoan. Pentueiden kokonaismäärä on pieni, joten myös yksittäisten pentueiden vaikutus keskimääräiseen pentuekokoan on suuri. Vuonna 2022 syntyneistä pentueista 11,8 % (2/17 pentuetta) oli pieniä (1-2 pentua) ja vuonna 2023 37,5% (6/16 pentuetta). Suureen pienten pentueiden määrään tänä ajanjaksona on vaikuttanut jokin muu, kuin sukusiitos, koska sukusiitosaste ei ole ylittänyt suositusta kuin yhdessä näistä pentueista.

SKL:n jalostustietojärjestelmässä muilla, kuin kotimaisilla roduilla, sukusiitosaste lasketaan puutteellisilla sukupolvitiedoilla, joten se on aliarvio todellisesta. Sukusiitoksen kehityssuunta on kuitenkin tärkeä.

Rekisteröintimäärät Suomessa

Vuonna 2006 ja 2007 Suomessa syntyneiden pentujen määrä ylitti 80 ja vuonna 2008 rekisteröintejä oli jo 150. Rekisteröintien huippuvuosi oli 2009, jolloin syntyi 153 pentua. Tästä eteenpäin rekisteröintien määrä on pääsääntöisesti laskenut. Vuosina 2000–2018 rekisteröitiin Suomessa yhteensä 1784 kotimaista kasvattia ja 194 tuontikoira. Vuonna 2019 rekisteröitiin 115 koira, joista 103 oli kotimaisia. Vuonna 2020 rekisteröitiin 124 koira, joista 121 oli kotimaisia. Vuonna 2021 rekisteröitiin 107 koira, joista 93 oli kotimaisia pentuja. Vuonna 2022 rekisteröitiin 102 koira, joista 91 oli kotimaisia pentuja. Vuonna 2023 rekisteröitiin 76 koira, joista 69 oli kotimaisia pentuja.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Vuosittainen tuontikoirien määrän muutos on ollut samansuuntainen kuin Suomessa syntyneiden pentujen määrän muutos. Tuontien osuus rekisteröinneistä vuosina 2000–2016 oli 11%. Tuontien osuus rekisteröinneistä vuosina 2014–2023 oli 8,16%.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Tarkastelujakson ajan vuosina 2014–2023 jalostuskoirien keskimääräisen iän vaihteluväli oli uroksilla 3v. 8kk – 5v. ja nartuilla 3v. 2kk – 4v. 1kk.

4.1.2 Jalostuspohja

Tietoa tehollisesta populaatiokoosta

Mitä suurempi rodun tehollinen populaatiokoko on, sitä paremmin perinnöllinen vaihtelu säilyy rodussa. Pieni tehollinen koko tarkoittaa nopeaa sukusiitoksen lisääntymistä. Tehollinen koko on aina pienempi kuin rodun yksilöiden lukumäärä.

Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta. Yksinkertaistaen voidaan sanoa, että tehollinen populaatiokoko

kertoo kuinka monen yksilön geenimuotoja tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun sukusiitosaste kasvaa yhtä nopeasti kuin jos rodussa olisi 50 tasaisesti jalostukseen käytettyä, keskenään eri sukuista koiraa. Mitä pienempi tehollinen koko on, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa ja perinnöllinen vaihtelu vähenee. Samalla sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Kun tehollista kokoa arvioidaan jalostuskoirien lukumääristä tai rekisteriaineistojen sukutauluista, laskelmat tehdään aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla kolmesta neljään vuoteen ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enintään neljä kertaa tänä aikana jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä.

Jalostuskoirien lukumäärän perusteella laskettu tehollinen koko on aina yliarvio, koska kaava olettaa, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät. Parempi tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen, mutta tämä kaava toimii vain suljetulle populaatiolle ja aineistolle, jossa sukupuut ovat hyvin pitkiä. Tehollista kokoa voidaan arvioida myös rodun koirista otettujen dna-näytteiden avulla.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä käytettävää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentakaavaa on hieman muokattu, jotta se huomioisi paremmin jalostuskoirien epätasaiset jälkeläismäärät ja keskinäisen sukulaisuuden. Jalostustietojärjestelmässä käytetään kaavaa $Ne = 4 \cdot Nu \cdot Nn / (2 \cdot Nu + Nn)$, jossa

- Nu on neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusurosten ja
- Nn neljän vuoden aikana käytössä olleiden eri jalostusnarttujen lukumäärä.

Paras tapa säilyttää perinnöllistä vaihtelua ja estää perinnöllisten sairauksien kasaantuminen on välttää yksittäisen yksilön runsasta jalostuskäyttöä. Eräs suositus jalostuseläinten minimimäärästä on 25 lisääntyvää urosta ja 50 narttua, jotka eivät ole keskenään läheistä sukua, eli joilla ei ole yhteisiä sukulaisia kolmen tai neljän sukupolven etäisyydellä. Tämä vastaa tehollista kokoa 67. Nykytiedon mukaan tehollisen koon tulisi lyhyellä aikavälillä olla vähintään 100 ja pitkällä aikavälillä paljon tätä isompi, jopa tuhat yksilöä, jotta sukulaistumisesta johtuva sukusiitos ei rappeuttaisi sitä. Useimmilla koiraroduilla tähän pitkän aikavälin tavoitteeseen ei päästä, joten tulevaisuudessa tarvitaan ennen pitkää risteytyksiä. Jos rodun tehollinen koko on alle 50, rotu on kriittisessä tilassa, jossa geenimuotoja häviää niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta.

Paras tapa pitää tehollinen koko mahdollisimman suurena on käyttää rodun koiria ja sukulinjoja jalostukseen mahdollisimman laajasti ja huolehtia, että koirien jälkeläismäärät pysyvät tasaisina. Toisaalta suurimmalla osalla roduistamme on kantoja myös ulkomailla, jolloin voi olla mahdollista tuoda maahamme ”uutta verta”. Monella rodulla ulkomailta ei kuitenkaan ole saatavissa sen erilaisempaa geenimateriaalia kuin kotimaastakaan. (MMT Katariina Mäki 13.1.2016)

Taulukko 2. Jalostuspohja per sukupolvi 2014-2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Per sukupolvi (4 vuotta)										
- pentueet	77	77	88	93	87	99	95	88	107	99
- jalostukseen käytetyt eri urokset	43	47	49	52	52	55	55	52	62	61
- jalostukseen käytetyt eri nartut	62	59	64	69	64	76	74	67	82	75
- isät/emät	0,69	0,80	0,77	0,75	0,81	0,72	0,74	0,78	0,76	0,81
- tehollinen populaatio	72 (47%)	72 (47%)	77 (44%)	83 (45%)	79 (45%)	90 (45%)	88 (46%)	81 (46%)	99 (46%)	93 (47%)
- uroksista käytetty jalostukseen	5%	8%	8%	11%	13%	14%	16%	15%	12%	11%
- nartuista käytetty jalostukseen	9%	13%	18%	21%	24%	25%	23%	22%	20%	19%

Tehollisen populaation muutokset

Rodun tehollinen populaatiokoko 2014–2023 ollut alle 50%, keskimäärin 45,8 %, ja se on edelleen laskusuuntainen. Jalostuskoirien määrä on vähentynyt ollen enää vain 72 yksilöä, kun se vuonna 2015 oli korkeimmillaan 99. Edeltävän 15 vuoden eli n. neljän sukupolven aikana 100 yksilön raja on ylittynyt hienoisesti vain kahdesti, 2012 101 ja 2013 102.

Isät/emät -luvun muutokset

Isät/emät suhdeluku on vaihdellut tarkastelujaksolla 2019–2023 vuosittain 0,62–1,07 välillä ja sukupolvea kohden laskettuna 0,69–0,81 välillä. Isät/Emät suhdeluku saadaan jakamalla isien määrä emien määrällä. Suhdeluku kuvaa kannan monipuolisuutta ja tehollista kokoa, jonka tavoitteena on 1,0. Isät/emät-suhteet lähivuosina vuosittain (per vuosi) ja sukupolvijaksolla (sp) ovat olleet seuraavat: 2021; per vuosi 0,82/sp 0,77, 2022; per vuosi 0,80/sp 0,80 ja 2023; per vuosi 0,62/sp 0,69. Jalostukseen käytettyjen urosten ja narttujen määrät ovat pysyneet melko kohtuullisella tasolla ja lähes samanlaisena kaudella 2014–2023.

Käytettyjen urosten ja narttujen määrien muutokset

Tarkastelujakson 2014–2023 aikana on uroksista käytetty jalostukseen ja 5-16% /sukupolvi. Tarkastelujakson aikana on nartuista käytetty jalostukseen 9–25% /sukupolvi. Kasvattajien määrä on laskenut, ja se selittää osittain näitä muutoksia populaatiossa

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, urokset

Suositus monimuotoisuuden ja populaation koon säilyttämiseksi suurilukuisilla roduilla on, että yhdelläkään koirayksilöllä ei olisi enempää, kuin 2-3% jälkeläistä edeltävän 4 vuoden rekisteröinnistä laskettuna ja toisessa polvessa 4-6%. Amerikanakitalla suositellut enimmäismäärät koirayksilöä kohden ovat 8–13 jälkeläistä ja toisessa polvessa 16 – 26. Pentuekokoon suhteutettuna yksittäisellä koiralla voidaan ajatella olevan enintään 2-3 pentuetta.

Suosittelut jälkeläismäärärajat ylittyvät kaikilla 2014-2023 käytetyimmillä 20 uroksella ja toisen polven laskennalliset enimmäisrajat ylittyvät uroksilla Midian's Chief, Inuline Inglorious Bastard, Kallionahteen Déja Vu ja eniten uroksella Micabi Ken's Bodyguard peräti 109 toisen polven jälkeläismäärällä.

Jalostuskoirien käyttömäärät ja jalostuskoirien keskinäinen sukulaisuus, nartut

Suosittelut jälkeläismäärärajat ylittyvät 2014-2023 käytetyimmillä 13 nartulla. Kuudenneksi eniten käytetyllä nartulla Midian's Waterfall Wictorialla on 42 toisen polven jälkeläistä ja myös Mtjoy's Tequila Sunrise, Travistock Timeless, Snowstory's Charity Sharma, Gapabo's In Fire Again sekä Inuline Victoria omaavat enemmän, kuin suositellun enimmäismäärän, 26, toisen polven jälkeläistä.

Eniten jalostukseen käytetty narttu, Gapabo's in Fire Again, on 109 toisen polven jälkeläistä omaavan uroksen Micabi Ken's Bodyguard pojantytär ja urosten sijalla 7 oleva Gapabo's Illusion on nartun Gapabo's in Fire Again täysveli. Näillä sisaruksilla on yhteensä 36 toisen polven jälkeläistä. Uroksista 2019-2023 eniten käytetyn, sijalla 3 olevan Gapabo's Jaguarin ja Gapabo's in Fire Again kahdella tyttärellä on jälkeläisiä. Midian's Waterfall Wictoria on uroksen Midian's Name Of The Game emä.

Taulukko 3. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 urosta 2014-2023

#	Uros	Synt.	Tilastointiaikana				Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	kumulat. %	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	GAPABO'S CHOOSE ME	2011	6	33	3,29 %	3 %	5	23	8	43
2	KARVAHAALARIN HOUSUT ROIKKU	2013	7	33	3,29 %	7 %	2	11	7	33
3	GAPABO'S JAGUAR	2015	5	29	2,89 %	9 %	3	17	5	29
4	MIDIAN'S CHIEF	2011	7	26	2,59 %	12 %	8	35	7	26
5	AMARTAMI C'MAXI ESSTO	2016	5	26	2,59 %	15 %	2	11	5	26
6	INULINE INGLORIOUS BASTARD	2012	5	25	2,50 %	17 %	5	38	5	25
7	GAPABO'S ILLUSION	2014	4	24	2,40 %	20 %	1	7	4	24
8	BODE DEI PATRIZI ROMANI	2011	5	23	2,30 %	22 %	3	8	5	23
9	DE KANER'S FI-NIGAN	2017	5	23	2,30 %	24 %	0	0	5	23
10	KALLIONAHTEN DÉJA VU	2010	4	20	2,00 %	26 %	7	30	4	20
11	BLACK KURT SAMURAI	2015	3	20	2,00 %	28 %	0	0	3	20
12	INULINE MIRU RED STAR	2011	3	20	2,00 %	30 %	4	20	3	20
13	REATHFORCE BATISTE	2019	5	19	1,90 %	32 %	0	0	6	23

14	LIGA ANGELOV ALMAZNY BOSS	2018	3	18	1,80 %	34 %	2	6	3	18
15	SNOWSTORY'S JIMMY KING	2014	4	17	1,70 %	36 %	2	7	4	17
16	LEPOPARTA KUNG FU PANDA	2008	3	17	1,70 %	37 %	2	14	3	17
17	MICABI KEN'S BODYGUARD	2006	2	16	1,60 %	39 %	24	109	4	30
18	REDWITCH KODAK MOMENT	2010	3	16	1,60 %	40 %	1	5	5	28
19	MIDIAN'S NAME OF THE GAME	2016	4	16	1,60 %	42 %	0	0	5	25
20	KOWHAI ZENZEI FOR ZORRO	2017	4	16	1,60 %	44 %	0	0	4	16

Taulukko 4. Jalostukseen runsaimmin käytetyt 20 narttua 2014-2023

#	Narttu	Synt.	Tilastointiaikana			Toisessa polvessa		Yhteensä	
			Pentueita	Pentuja	%-osuus	Pentueita	Pentuja	Pentueita	Pentuja
1	GAPABO'S IN FIRE AGAIN	2014	4	25	2,50 %	6	29	4	25
2	GINGAKEI MOMOKO	2018	3	24	2,40 %	1	6	3	24
3	FRIENDLY FACE DESIRE	2012	5	22	2,20 %	2	4	5	22
4	KALLIONAHTEN MILLA MAGIA	2010	4	21	2,10 %	2	7	5	26
5	EMBER TAVO SVAJONE	2016	4	21	2,10 %	1	6	4	21
6	MIDIAN'S WATERFALL VICTORIA	2009	3	20	2,00 %	9	42	4	25
7	EDEN TAVO SVAJONE	2016	3	20	2,00 %	2	15	3	20
8	BLACK KURT OMEGA	2015	3	19	1,90 %	4	19	3	19
9	WINSLETT'S SANDRA	2013	2	16	1,60 %	1	6	2	16
10	TRAVISTOCK TIMELESS	2011	3	15	1,50 %	8	31	4	21
11	ISO KARHU HILDUR	2016	3	14	1,40 %	2	9	3	14
12	SNOWSTORY'S CHARITY SHARMA	2014	3	14	1,40 %	7	29	3	14
13	KALLIONAHTEN ANNA-LIISA	2019	2	14	1,40 %	0	0	2	14
14	MTJOY'S TEQUILA SUNRISE	2013	4	13	1,30 %	6	31	4	13
15	MARA-SHIMAS A MATTER OF FAITH	2011	3	13	1,30 %	6	22	3	13
16	BLACK KURT SOKKA	2019	2	13	1,30 %	0	0	2	13
17	GREAT FLAME'S FEAR THIS BEAUTY	2010	3	13	1,30 %	0	0	3	13
18	GINGAKEI FUJI	2016	3	12	1,20 %	3	24	3	12
19	MIDIAN'S PAPARAZZI	2016	2	12	1,20 %	0	0	2	12
20	INULINE VICTORIA	2013	3	11	1,10 %	5	27	3	11

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

2019–2023 Pohjoismaiden rekisteröintimäärät

	2019	2020	2021	2022	2023
Ruotsi	46	57	32	46	38
Norja	47	63	55	10	23

Tanskassa vuosina 2019-2023 on rekisteröity yhteensä 128 Amerikanakitaa.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Rodun jalostuspohjan laajuus

Amerikanakitan rekisteröintimäärät nousivat vuonna 2000 tapahtuneen rotujaon jälkeen nopeasti niin, että huippuvuosina Suomessa syntyi vuosittain noin 150 pentua. Tuosta määrästä on tultu alaspäin noin 70 pentuun vuodessa (vuonna 2023). Sama trendi näyttäisi olevan myös naapurimaissa Norjassa ja Ruotsissa. Sen sijaan rodun emämaassa Yhdysvalloissa rodun suosio on pysynyt vakaana. Tuontikoiria on Suomeen tuotu vuosittain niin, että samoihin aikoihin, kun kotimaisia pentueita syntyi eniten, myös tuontikoiria rekisteröitiin eniten. Tuontikoirat ovat vaikuttaneet ja vaikuttavat edelleen voimakkaasti koko koirakantaan, sillä tuontikoiria on myös käytetty aktiivisesti jalostukseen. Viimeisen sukupolven aikana vuosina 2019 – 2023 kuusi urosta käytetyimmistä 15 uroksesta on ollut tuontikoiria. Kyseisenä aikana käytetyimmistä nartuista taasen vain neljä on ollut tuontikoiria.

Amerikanakitan tehollinen populaatioko on pysynyt prosentuaalisesti vakaana suhteessa rekisteröintimääriin. Sukupolvittainen tehollinen koko on kuitenkin alhainen, vain reilu 45%. Uroksista jalostukseen on sukupolvittain käytetty keskimäärin 10% ja nartuista 20%. Keskimääräinen sukusiitosprosentti 2014-2023 on 2,35% ja lyhyemmän aikavälin, 2019-2023, 2,2%.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Koko maailmassa amerikanakitakanta on jalostuspohjaltaan hyvin kapea, koska koko kanta on lähtöisin alun perin hyvin pienestä populaatiosta. Jalostuspohjaa kaventaa myös se, että vain hyvin pientä osaa kotimaisista kasvateista käytetään jalostukseen. Yksi jalostuspohjaa kaventava seikka on se, että pitkäkarvaisia amerikanakitoja ei käytetä jalostukseen, koska rotumääritelmän mukaan merkit hapsuista ja kauluksesta ovat virhe.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton. Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on ollut karhunmetsästys ja koirataistelut. Nykyisin rotu luokitellaan seurakoiraksi. Rotumääritelmän mukaan käyttäytymistä ja luonnetta koskevia virheitä ovat arkuus ja äkäisyys. Hylkääviä virheitä ovat vihaisuus tai liiallinen arkuus, sekä selvästi epänormaali käyttäytyminen.

4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin

Rotu ei ole jakautunut erillisiin näyttely- tai käyttölinjoihin. Suomessa amerikanakitan pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seurakoirana, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Muista harrastuksista rodulle soveltuvia ovat mm. pelastuskoiratoiminta, pk -haku ja verijälki. Aktiiviharrastajia on muutama. Rallytoko on myös amerikanakitalle soveltuva harrastemuoto. Lisäksi nykyisin on monia muita amerikanakitalle soveltuvia harrastemuotoja tarjolla.

Rodun parissa on monia ihmisiä, joille amerikanakitan hankkimisen perusteena on ollut saada uskollinen seuralainen ja hyvä oman alueensa vahtikoira. Amerikanakitan käyttö vahtikoirana ei tarkoita ihmiseen kiinni käyvää tai vihaista koira, vaan äänellä ja olemuksellaan ilmoittavaa vahtia, joka tekee vieraille selväksi, että tämä on tullut sen alueelle.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Amerikanakitoilla ei ole luonteen testauksen vaatimusta PEVISA -ohjelmassa.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Luonteen selvittämiseen liittyvien kyselyjen, käyttäytymisen jalostustarkastusten, MH-luonnekuvausten, näyttelyarvostelujen ja luonnetestien tarkoituksena on auttaa rodun luonteiden ja arkikäyttäytymisen kehityksen hahmottamisessa sekä siinä, että rotu säilyttäisi alkuperäisen olemuksensa.

Kuolinsyytilastossa lopetukset käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi ovat 5,7 % kaikista ilmoitetuista. Lisäksi käyttäytymisongelmista löytyy mainintoja muiden ilmoitusten selitysosista, joissa mainitaan mm. arkuus, vieraskoira-aggressiivisuus, aggressiivisuus lauman muita koiria kohtaan ja kuolemantuottamus, liiallinen vartiointivietti ja kodinvaihtaja liian usein.

Taulukko 5 Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi

Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi		
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 1 kuukautta	13
Muu käytösongelma	2 vuotta 6 kuukautta	9
Salakavaluus tai arvaamattomuus	3 vuotta 11 kuukautta	5
Vihaisuus	2 vuotta 3 kuukautta	10
Yksinolo-ongelmat	3 vuotta 10 kuukautta	1
	2 vuotta 11 kuukautta	38

1) Luonnekyselyt

Vuoden 2004 amerikanakitojen omistajille suunnatun luonne- ja terveystarkastuksen aikana kannassa oli noin 90 koiraa ja vastauksia saatiin 51 kappaletta (noin 55 %).

Vuoden 2010 kaikille avoimen kyselyn aikana vastauksia saatiin noin 30 (noin 3,5% kannasta).

Vuonna 2014 on viimeksi tehty luonnekysely (liitteessä 4) ja 2016 on viimeksi tehty kasvattajakysely 17042016 (liitteessä 5) amerikanakitan käyttäytymisen ja luonteen analysoinniksi nyky populaatiosta.

Vuoden 2014 kyselyn vastauksia 68 kpl, n. 102 koiraa, mutta kaikki vastaajat eivät ilmoittaneet omistamiensa amerikanakitojen määrää, jolloin vastausten määrän arvioitiin olevan n. 8% koirakannasta. Varautuneita, mahdollisesti ihmiselle aggressiivisia koiria tässä kyselyssä ilmoitettiin olevan 20 kpl/102 kpl (20 %). Arkoja ilmoitettiin olevan 10 kpl /102 kpl (9,8 %).

Kyselyssä ilmi tulleita ongelmia olivat:

- amerikanakitan vieraita koiria kohtaan osoittama aggressiivisuus
- liiallinen sosiaalisuus ihmisiä kohtaan
- epäluuloisuus, arkuus,
- eroahdistus,
- karkailu
- terveysongelmat
- hoitotoimenpiteiden suorittamisen vaikeus
- metsästysvietti

Eniten kiitosta amerikanakitojen luonteesta on saanut koiran rauhallisuus ja sen luonne kokonaisuudessaan. Seuraavaksi eniten oltiin tyytyväisiä koirien haukkumattomuuteen, helppohoitoisuuteen ja uskollisuuteen.

Kasvattajakysely lähetettiin vuonna 2016 kaikille kasvattajille ja kyselyyn pyydettiin kaikkien kasvattien tuloksia vuodesta 2000 alkaen. Siinä (liite 5) todettiin arkoja koiria 16

kpl /952 kpl (1,7 %) ja ihmiselle aggressiivisia koiria 34 kpl /952 kpl (3,6 %). Vastauksissa oli mukana 69 % vuodesta 2000 alkaen syntyneistä kasvateista. Vastaavat luvut vuoden 2014 kaikille omistajille avoimessa luonnekyselyssä (vastaukset 102 koirasta, liite 4) kyselyssä olivat 10% arkoja ja 20% aggressiivisia.

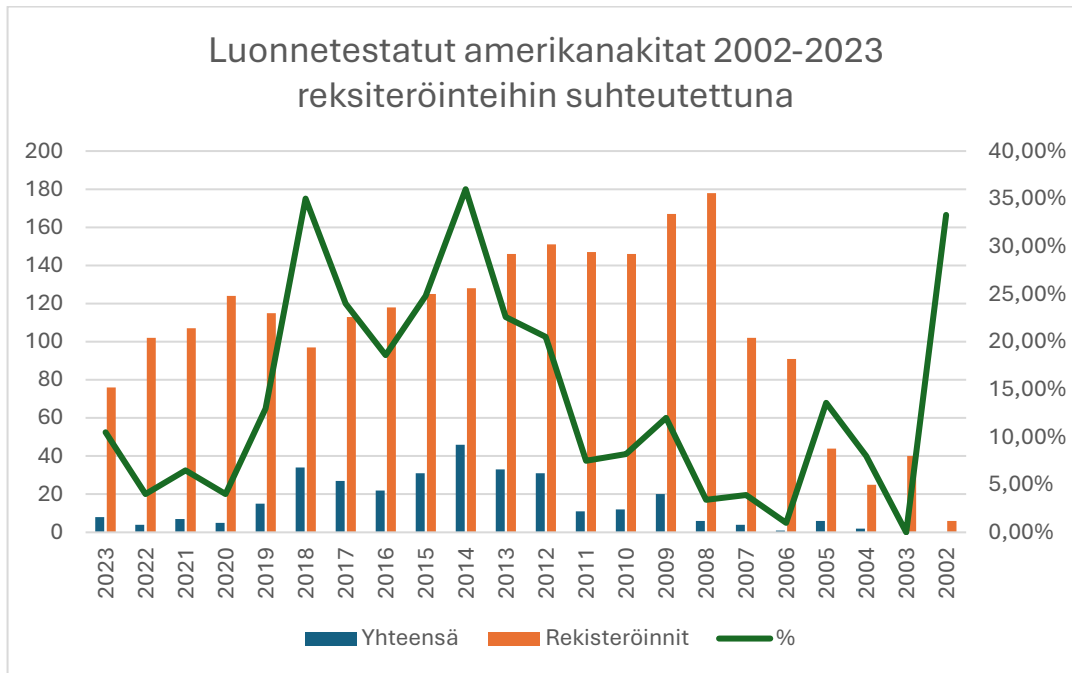
Rotumääritelmän mukaan liiallinen arkuus ja vihaisuus ovat hylkääviä virheitä. Arkaa tai ihmiselle aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Luonteeseen ja käyttäytymiseen liittyviä kyselyitä ei ole tehty vuoden 2016 jälkeen.

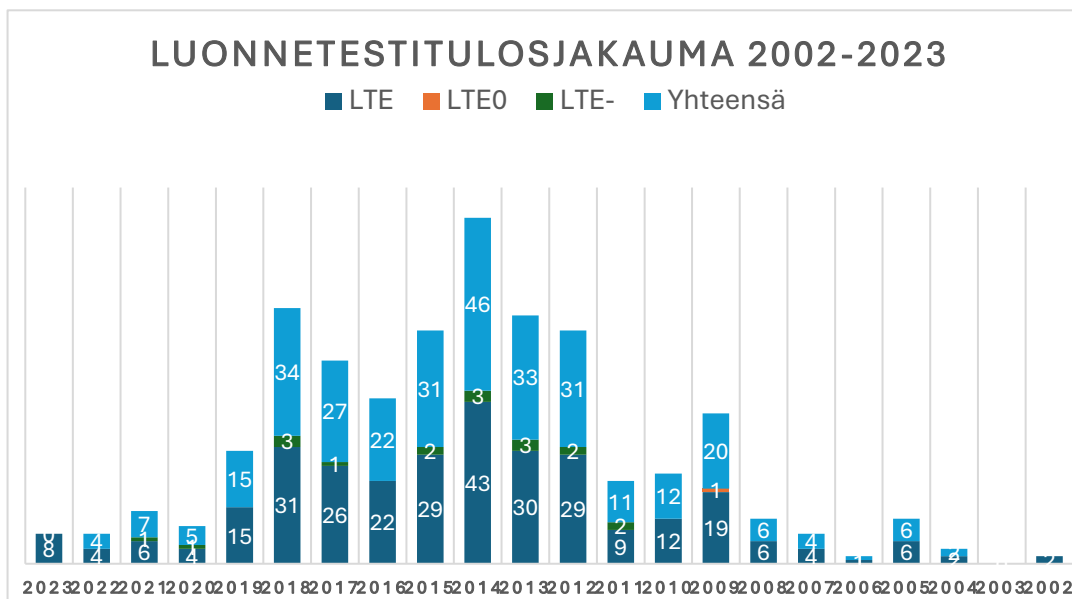
2) Luonnetesti

Yhdistys on järjestänyt rodulle virallisia luonnetestejä. Ensimmäinen yhdistyksen järjestämä luonnetesti pidettiin 6.8.2005.

Tehtyjen luonnetestien määrät sekä luonnetestien määrien suhde rekisteröityjen koirien määrään sekä näiden prosentuaaliset osuudet on esitetty taulukossa 6. Taulukosta 5 voidaan todeta, että luonnetestien määrä on vuosien saatossa hiljalleen ollut nousussa, mutta niiden prosentuaalinen osuus suhteessa rekisteröinteihin on ollut laskussa.

Kuvio 1a. Luonnetestien määrät suhteessa rekisteröinteihin 2002-2023

Kuvio 1b. Luonnetestien tulosjakauma 2002-2023 testeissä

Yhdistys on hyväksynyt luonnetestin ihanneprofiilin, joka on esitetty taulukossa 6 sekä liitteessä 12. Ihanneprofiilissa toivottavat ominaisuudet näkyvät vihreinä, hyväksyttävät sinisinä, ei-toivottavat vaaleanpunaisina ja ei-hyväksyttävät punaisina.

Taulukko 6. Amerikanakitan luonnetestin ihanneprofiili.

Toivottava
 Hyväksyttävä
 Ei-toivottava
 Ei-hyväksyttävä

Pisteet	Toimintakyky	Terävyys	Puolustus	Taistelu	Hermorakenne	Temperamentti	Kovuus	Luoksepäästävyys	Laukauspelottomuus	
+3	Suuri	Kohtuullinen ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Kohtuullinen, hillitty	Suuri	Tasapainoinen ja varma	Vilkas	kohtuullisen kova	Hyväntahtoinen, luoksepäästävä, avoin	Laukausvarma	+ + +
+2a	Hyvä	Suuri ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Suuri, hillitty	Kohtuullinen	Tasapainoinen	Kohtuullisen vilkas	Kova	Luoksepäästävä, aavistuksen pidättyväinen	Laukauskokemanton	+ +
+2b				Kohtuullisen pieni				luoksepäästävä, hieman pidättyväinen		
+1a	Kohtuullinen	Pieni ilman jäljelle jäävää hyökkäys halua	Pieni	Erittäin suuri	Hieman rauhaton	Erittäin vilkas	Hieman pehmeä	Mielistelevä	Paukkuärtyisä	+
+1b	Kohtuullisen pieni	Koira joka ei osoita lainkaan terävyyttä			Hermostunein pyrkimykseen					
-1a	Pieni	Pieni jäljelle jäävin hyökkäys haluin	Haluton	Pieni	Vähän hermostunut	Häiritsevä vilkas	Erittäin kova	Selvästi pidättyväinen, ei yritä purra	Laukausaltis	-
-1b						Hieman välinpitämätön		Selvästi pidättyväinen, yrittää purra		
-1c						Impulsiivinen				
-2	Riittämätön	Kohtuullinen jäljelle jäävin hyökkäys haluin	Erittäin suuri	Riittämätön	Hermostunut	Välinpitämätön	Pehmeä	Hyökkäävä	Laukausarka	--
-3	Toimintakyvytön	Suuri jäljelle jäävin hyökkäys haluin	hillitsemätön	Haluton	Erittäin hermostunut	Apaattinen	Erittäin pehmeä	Salakavala		

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen syyskokouksessa 12.11.2016

Taulukko 7. 2002-2023 luonnetesteissä keskeytetyt tai hylätyt

Vuosi	keskeytetty/hylätty	% testatuista
2009	1 / 20	5,0 %
2011	2 / 11	18,0 %
2012	2 / 31	6,5 %
2013	3 / 33	9,1 %
2015	3 / 46	6,5 %
2017	1 / 27	3,7 %
2018	3 / 34	8,8 %
2020	1 / 5	20,0 %
2021	1 / 7	14,3 %
2022	0/4	0%
2023	0/8	0%

Suurimpia yhtäläisyyksiä yksilöiden kesken luonnetestin tuloksissa on havaittu hermorakenteessa. Tyypillisin tulos hermorakenteessa on +1 (hieman rauhaton) vanhalla pisteytyksellä ja +1a/+1b (hieman rauhaton/hermostunein pyrkimyksin) uudella pisteytyksellä. Näitä tuloksia on yhteensä 75 %.

Toimintakyvyssä suurin osa koirista on saanut tuloksen +1 tai -1 (yhteensä 85 %).: Tuloksia +1, +1a ja +1b on ollut yhteensä 45%. Tuloksia -1a, -1b ja -1c on ollut yhteensä 40 %.

Hermorakenne ja toimintakyky ovat jalostukseen käytettävän koiran kannalta keskeisimmät osa-alueet luonnetestissä. Kennelliiton jalostusstrategian mukaan jalostukseen käytettävän koiran tulee olla hyvähermoinen ja sillä tulee olla riittävä kyky selvittää arkipäivän tilanteista. Luonnetestissä hylätyt ja keskeytetyt tulokset on esitetty taulukossa 7. Amerikanakitan luonnetesteissä hylättyjä tai keskeytettyjä testejä 2002–2023 on 19 kpl.

Luonteen periytyksen arviointi luonnetestitulosten perusteella

Amerikanakitan luonnetestituloksia on vielä valitettavan vähän, jolloin tulosten analysointi ei ole kovin luotettavaa. Muiden, enemmän testattujen rotujen osalta eri jalostusyksilöiden jälkeläiset muodostavat selvästi koko rodun tuloksia homogeenisemmän ryhmän. Sellaisten ei-toivottujen ominaisuuksien, joita ei luonnetestissä mitata, kuten dominanssin ja ihmisille aggressiivisuuden, periytyksen selvittäminen olisi tärkeää. Useat ihmiselle aggressiivisuutta osoittaneet koirat ovat saaneet luonnetestistä korkean kokonaisarvion. Tästä syystä amerikanakitan luonnetestiä arvioitaessa ei tule kiinnittää liian suurta huomiota luonnetestin kokonaispistemäärään; sen sijaan tulee tarkastella eri osa-alueiden tuloksia ja vertailla niitä ihanneprofiiliin tuloksiin. Yleisesti on tiedossa, että arkuus ja aggressiivisuus ovat selkeästi periytyviä ominaisuuksia. Arkaa tai ihmiselle aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

3) MH-luonnekuvaus

MH-luonnekuvauksessa on 30.9.2024 mennessä käynyt 17 koiraa, joista 15 on suorittanut testin hyväksytysti ja kahden koe on keskeytetty. Tulokset on esitetty taulukossa 9.

Taulukko 8. MH –luonnekuvaukset

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Suoritettu			1		1	5	3	2	1	1
ohj. kesk.										1
kuv. kesk.									1	
yhteensä	0	0	1	0	1	5	3	2	2	2

4) Jalostustarkastus

Kennelliiton virallisten jalostustarkastusten järjestäminen on aloitettu. Käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihannetulos on hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa 26.2.2019 ja rotujärjestössä 18.3.2019. Ihannetulos on JTO:n lopussa liitteessä 17.

Amerikanakitojen ensimmäinen Kennelliiton virallinen käyttäytymisen jalostustarkastus järjestettiin 23.9.2023 Mäntsälässä. Testiin osallistui kahdeksan koiraa, joista kaksi hylättiin. Toinen koirista ei mennyt ritilälle ja toinen kuormittui liikaa ja testi jouduttiin keskeyttämään. Näiden koirien perusteella on liian aikaista tehdä rodusta analyysiä tämän testin perusteella. Testissä olevat koirat osoittivat rodulla tyypillisiä käytösmalleja. Vain yksi koira kahdeksasta ei osoittanut merkkejä epävarmuudesta.

5) Näyttelyt

Näyttelyissä vuosien 2014–2023 aikana amerikanakitoille on annettu yhteensä 5735 tulosta, joista hylätyn tai ”ei voida arvostella” saaneita koiria on yhteensä 74. Syitä käyttäytymisen vuoksi EVA ja HYL tuloksille on mm. koiran kurittomuus, ärähtäminen, koira puree tai yrittää purra, ei ole käsiteltävissä, hyökkää tai suhtautuu tuomariin vihaisesti.

Taulukko 9. 2014-2023 näyttelyiden laatumaininnat EVA ja HYL

	EVA	HYL	Yhteensä
Junioriluokka	16 tulosta	15 tulosta	1602 tulosta
Nuorten luokka	5 tulosta	6 tulosta	868 tulosta
Avoin luokka	12 tulosta	1 tulosta	1287 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	4 tulosta	2 tulosta	1351 tulosta
Veteraaniluokka	2 tulosta	1 tulosta	627 tulosta
Yhteensä	39 tulosta (0,7 %)	25 tulosta (0,4 %)	5735 tulosta

Tuomarille aggressiivisuutta osoittanut koira on saanut vaihtelevasti arvioksi mm. ”ei voida arvostella”, ”hylätty”, ”tyydyttävä” ja ”hyvä”, joten vanhojen näyttelytilastojen avulla ei voida yksiselitteisesti laskea ihmiselle aggressiivisuutta osoittaneiden tai arkojen koirien määrää. Amerikanakitoiden näyttelykäynneistä on tilastoja kohdassa 4.4.2.

Erot eri maiden populaatioiden välillä

Eri maiden amerikanakitakantojen välillä ei näyttäisi olevan eroja yksilöiden käyttäytymisen suhteen, sillä Suomeen on vuosien varrella tuotu useita koiria, joista osa ja niiden jälkeläisistä osa on myös luonnetestattu. Tämä ei ole yllättävää, koska amerikanakitoiden tausta ja sukulinjat eri maissa on samanlainen.

Sukupuolten väliset erot

Sukupuolten välisiä eroja ei ole toistaiseksi tilastoitu ja analysoitu.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Rodulla on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, vartio- ja taistelukoira ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen niiden luonteenpiirteissä ja perimässä. Omistajien on aina muistettava rodun koirataisteluperimä, koska useimmat amerikanakitat ovat aggressiivisia vieraita koiria kohtaan. Yksilön sosiaalistamisella vieraisiin koiriin on merkitystä ja sitä tulee tehdä intensiivisesti pennusta alkaen. Iän myötä tulevien sairauksien myötä amerikanakita voi muuttua kätttyisäksi jopa oman lauman jäseniä kohtaan.

Käyttöominaisuuksien säilyttäminen

Nyky-yhteiskunnassa amerikanakitan luontaisia käyttäytymistarpeita saa kanavoitua monien erilaisten koiraharrastusten avulla. Näitä ovat esimerkiksi rallytoko, agility, pelastuskoiratoiminta, vetohiihto, palveluskoirien hakuharrastukset, taakanveto ja verijälki. Käyttäytymiskoe on esikoe kaikille palveluskoiralajien koelajeille. Käyttäytymiskokeeseen amerikanakitat voivat osallistua. Palveluskoirien varsinaisiin kokeisiin ei rodulla ole osallistumisoikeutta (jälkikokeet, hakukoe, viestikoe, etsintäkoe, suojelukoe, pelastuskoirakokeet, valjakkohiihto ja opastuskoe). Tärkeintä on harrastaa sitä, mistä koira itse on kiinnostunut ja innostuu.

Vertailu rodun kotimaahan ja muihin tärkeisiin maihin

Rodun alkuperämaassa, USA:ssa, amerikanakita kuuluu ns. working-ryhmään ja sen kanssa harrastetaan näyttelyiden lisäksi tottelevaisuutta ja pelastustehtäviä. Rotua käytetään myös kodin vahtitehtävissä, mutta erikseen vahdeiksi ei rodun edustajia kouluteta. USA:ssa tehdään myös Temperament Test -testejä, jotka koostuvat useammasta osa-alueesta. Tässä testissä katsotaan koiran hermorakennetta, arkuutta, aggressiivisuutta, puolustushalua ja luoksepäästävyyttä. Testiin osallistuvan koiran tulee olla vähintään 18 kk. Testi sisältää 10 osa-aluetta ja se kestää 8 – 12 min / koira. (lähde ACA:n kotisivut www.akitaclub.org). Ikävä kyllä testien tuloksista ei ole tietoa saatavissa.

Hyötykoira-, virka- tai muu työkäyttö

Amerikanakitaa ei toistaiseksi ole käytetty hyötykoirina virkakäytössä Suomessa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Amerikanakitasta haaveilevan ja mahdollisesti amerikanakitan hankkivan ihmisen tulee tietää, että rotu on luonteeltaan ja käytökseltään vaativa ja että koira aikuistuessaan toisinaan omistajan yllätykseksi on käytökseltään arvaamaton. Amerikanakita tarvitsee määrätietoisien ja oikeudenmukaisen kasvatuksen pennusta aikuiseksi. Amerikanakita oppii asiat hyvin helposti. Vaikeaa on sen sijaan motivoida koira tekemään toistuvia harjoituksia sen jälkeen, kun se on jo asian oppinut.

Monella amerikanakitalla on vahva riistavietti, ja se on usein myös aggressiivinen vieraille koirille. Näistä luontaisista ominaisuuksista johtuen amerikanakitan ulkoiluttaminen vapaana ei ole suositeltavaa. Riistaviettisen amerikanakitan kanssa kannattaa kokeilla mejäharrastusta. Amerikanakita on erinomainen vahtikoira, mutta sen alueen tulee olla rajattu ja vieraille turvallinen.

Kokeet

1) Metsästyskoirien jäljestämiskokeet

Metsästyskoirien jäljestämiskoe (MEJÄ) on alun perin tehty nimenomaan metsästyskoiraroduille. Tarkoituksena on selvittää koiran kykyä seurata mahdollisesti haavoittuneen riistaeläimen jälkeä. Tätä ominaisuutta tarvittiin sekä kolari- että metsästystilanteissa. Laji saavutti niin suuren suosion, että se avattiin kaikille roduille vuonna 2007. Koemuodoista MEJÄ on rodulle ominaisin koe rodun voimakkaan riistavietin vuoksi. 1.4.2006 saatujen metsästyskoirien jäljestämiskokeen kilpailuoikeuksien saamisen jälkeen 20 koira on osallistunut MEJÄ- kokeisiin. Näistä neljä on kilpaillut VOI-luokassa, ja kaksi koira on saavuttanut jälkivalion arvon. Koiria on osallistunut kaikkiaan 66 kokeeseen. Rekisteröintimäärään nähden koirien osuus MEJÄ- kokeissa on noin 1,3 %. Suomessa rodun käyttötarkoituksena voi olla myös jälkikoirana toimiminen ja haavoittuneen riistan etsiminen. Pitkän jälkikokeen suorittava koira saa myös Suomessa verovapauden, joten kyseessä on tällöin myös koiralle todellinen käyttötarkoitus haavoittuneen riistan etsijänä.

Taulukko 10. MEJÄ –kokeiden määrät 2004–2023

Voittaja-luokka

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
VOI1			2 koiraa			1 koiraa		1 koiraa		
VOI2										
VOI3										
VOI0		1 koiraa	1 koiraa			1 koiraa		1 koiraa		
VOI-										
Yhteensä	0 koiraa	1 koiraa	3 koiraa	0 koiraa	0 koiraa	2 koiraa	0 koiraa	2 koiraa	0 koiraa	0 koiraa

Avoim luokka

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
AVO1		2 koiraa	2 koiraa	2 koiraa	1 koiraa	1 koiraa	1 koiraa	1 koiraa		
AVO2	1 koiraa	2 koiraa		2 koiraa	1 koiraa	1 koiraa				
AVO3	1 koiraa	1 koiraa		1 koiraa	1 koiraa					
AVO0	1 koiraa	1 koiraa	2 koiraa	2 koiraa	2 koiraa	2 koiraa	1 koiraa		2 koiraa	
AVO-						1 koiraa				
Yhteensä	3 koiraa	6 koiraa	4 koiraa	7 koiraa	5 koiraa	5 koiraa	2 koiraa	1 koiraa	2 koiraa	0 koiraa
Yhteensä	3 koiraa	7 koiraa	7 koiraa	7 koiraa	5 koiraa	7 koiraa	2 koiraa	3 koiraa	2 koiraa	0 koiraa

2) Vahingoittuneen hirvieläimen jäljestämiskoe

VAHI-koetuloksia on vain kaksi VAHI0-tulosta vuodelta 2011.

3) Muut koetulokset: rallytoko, tottelevaisuuskoe ja käyttäytymiskoe

Rally-toko on hauskaa aktivointia ja sen tavoitteena on ohjaajan ja koiran välinen yhteistyö. Tärkeintä radalla ja treeneissä on iloinen kontakti, liikkeet suoritetaan hymyssä suin, hännät heiluen. Koiraa saa kehua ja kannustaa koko suorituksen ajan. Rally-tokokilpailulla testataan koulutuksen tulosta, koiran ja ohjaajan välistä yhteistyötä sekä koiralle opetetun käyttäytymisen tasoa. Parhaimmillaan kilpailusuoritus on ohjaajan ja koiran saumatonta yhteistyötä, jossa yhdistyvät sekä tekninen osaaminen että koiran ilo työskennellä ohjaajansa kanssa. Harrastus- ja kilpailutoiminnan tavoitteena on opettaa koiralle miellyttävää ja hallittua käyttäytymistä sekä koiran ohjaajalle oikeaa ja asiallista koiran käsittelytaitoa. Lisäksi tarkoituksena on lisätä tietoa koiran oppimiskyvystä ja koulutusmahdollisuuksista koiran yhteiskuntakelpoisuuden parantamisessa, eläinystävällisen ja terveen kilpailuhengen luominen sekä koiraharrastuksen lisääminen. Muita koetuloksia on esitetty taulukossa 12.

Taulukko 11. Rally-toko

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016
MESHYV								
MESO								
MES-								
VOIHYV	2 tulosta							
VOI0	2 tulosta	1 tulosta						
VOI-	3 tulosta	1 tulosta						
AVOHYV		3 tulosta				1 tulosta	2 tulosta	
AVO0						1 tulosta	1 tulosta	
AVO-		1 tulosta					1 tulosta	
ALOHYV	1 tulosta		3 tulosta				2 tulosta	1 tulosta
ALO0							1 tulosta	2 tulosta
ALO-			1 tulosta			1 tulosta		1 tulosta
Yhteensä	8 tulosta	6 tulosta	4 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	7 tulosta	4 tulosta

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Eroahdistuksen esiintymisestä on koirien omistajien keskuudessa ollut keskustelua ja rodun harrastajien parissa on esitetty väitteitä siitä, että eroahdistuneiden koirien määrä olisi lisääntynyt. Yksinolo-ongelmista ei ole kerätty tietoa, mutta sitä kerätään seuraavaan JTO:aan omistajakyselyiden avulla.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Amerikanakitan kiimaväli on keskimäärin 6 kk – 8 kk (vaihteluväli 3 kk- 15 kk). Kiimojen väli saattaa vaihdella samalla yksilöllä vuodesta toiseen. Amerikanakita on erinomainen emä, sillä sen vaistot ohjaavat luontaisesti toimintaa pentujen kanssa. Synnyttävä tai juuri synnyttänyt narttu saattaa vahtia pentujaan ensimmäisten tuntien aikana ja toisinaan jopa seuraavien kahden tai kolmen viikon ajan. Amerikanakitanarttu voi imettää pentujaan jopa puoleen vuoteen asti, mikäli kasvattaja ei vieroita pentuja emosta eli usein narttu ei itse vieroita pentujaan imemisestä. Astumistilanteessa amerikanakita ei yleensä ole aggressiivinen toiselle osapuolelle.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Amerikanakita on ihmisiä kohtaan avoin tai hieman pidättyväinen, ainakin aluksi kohdattaessa, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviirollä. Se on uskollinen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäsi tarhakoiraaksi.

Amerikanakitalla on taistelukoiraaperimä ja osittain siksi se osoittaa vieraita koiria kohtaan aggressiivisuutta. Tämä tulisi jokaisen kasvattajan ja omistajan tiedostaa, jotta mahdolliset ikävät tilanteet muiden koirien kanssa osataan jo ennalta välttää. Rodun kasvattajilla on erityisen suuri vastuu pennunostajien suhteen, jotta jokainen pennunostaja ymmärtää varmasti, minkälainen rotu on aikuisena, ja että kukin amerikanakita päätyisi koiralle sopiviin olosuhteisiin ja rodun haastavuuden tuntevalle ja huomioivalle omistajalle.

Pelot ja ääniherkkyys

Rotumääritelmän mukainen amerikanakita ei ole pelokas eikä ääniherkkä. Rotumääritelmän mukaan liiallinen arkuus ja vihaisuus ovat hylkääviä virheitä. Arkaa tai aggressiivista koira ei saa käyttää jalostukseen. Peloista ja ääniherkkyksistä ei ole kerätty tietoa, mutta sitä kerätään seuraavaan JTO:aan omistajakyselyiden avulla

Ikään liittyvät käytöshäiriöt

län myötä terveet amerikanakitat tulevat usein pentumaisiksi ja leikkisiksi. Mikäli joitakin käytökseen liittyviä häiriöitä iäkkäillä koirilla ilmenee, on syynä useimmiten jokin kipua tai aistien vajavuutta aiheuttava sairaus.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Terveydelliset syyt, kuten kipu ja siitä johtuva stressi, voivat vaikuttaa koiran käyttäytymiseen. Mikä tahansa pitkäaikaista kipua aiheuttava sairaus tai aistien vajavaisuus kuten esimerkiksi näön tai kuulon heikentyminen voivat aiheuttaa käytöshäiriöitä. Esimerkiksi ihoon kohdistuvaa autoimmuunitautia, kuten SA:ta sairastava koira voi olla ärtyisä tai apaattinen, johtuen ihon kipeytymisestä. Myös nivelten, luuston ja erityisesti selän alueen voimakkaat kiputilat vaikuttavat koiran käyttäytymiseen niin, että koira yleensä aina muuttuu ärtyneeksi ja toisinaan jopa arvaamattomaksi.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta

Keskeisimmät ongelmakohdat

Edelleen keskeiseksi ongelmaksi amerikanakitoilla koetaan joidenkin koirien arkuus sekä vihaisuus ihmisiä kohtaan. Rotumääritelmän mukaan vihaisuus ja liiallinen arkuus ovat hylkääviä virheitä, eikä arkaa tai ihmiselle vihaista koira saa käyttää jalostukseen.

Ongelmien syyt ja vähentäminen

Jalostukseen käytetyn koiran luonteen arviointi on usein perustunut täysin kasvattajan omaan subjektiiviseen näkemykseen. Näin ollen on saatettu yhdistää kaksi arkaa koira, jotka kasvattaja on tulkinnut virheellisesti vain ujoiksi ja/tai pidättyväisiksi yksilöiksi. Ongelmien vähentämiseksi yhdistys kouluttaa koirien omistajia ja erityisesti kasvattajia. Lisäksi yhdistys kannustaa koiranomistajia koirien luonteiden virallisten arviointien suorittamiseen. Jokaisen kasvattajan tulee ymmärtää ja toimia niin, että arkaa tai ihmiselle aggressiivista koira ei käytetä jalostukseen. Jalostukseen käytettävillä koirilla tulisi vähimmillään olla jokin virallinen, ulkopuolinen arvio luonteesta.

Tulevaisuudessa voidaan PEVISA -ohjelmaan Kennelliiton vaatimuksesta mahdollisesti yhdistää muutakin kuin perinnöllisten sairauksien ja vikojen vastustamista kuten esimerkiksi luonteen arvioinnin vaatimus. Ennen tätä on kuitenkin löydettävä sellainen testi, jonka avulla voidaan mitata luonteen periytymistä yksilöstä luotettavalla tavalla.

Jalostuspohjaa ei tule kaventaa entisestään opittujen ominaisuuksien johdosta. Nykyisin käytettävissä olevien luonnetta mittaavien testien tuloksista ei voida yksiselitteisesti tulkita perimän osuutta, koska ympäristö ja koiran aiemmat kokemukset vaikuttavat koiran saamaan testitulokseen huomattavasti.

Kyselyillä pyritään säännöllisin väliajoin tarkastelemaan populaation tilaa myös luonteiden osalta.

4.3. Terveys ja lisääntyminen

Tässä jalostuksen tavoiteohjelmassa kuvataan vain Suomessa amerikanakitoilla todettuja sairauksia ja vikoja. Osa näistä sairauksista näkyy Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä (lonkka- ja kyynärniveldysplasia, silmänsairaudet, spondyloosi). Todetuista autoimmuunisairauksista sekä AI-geenitestatuista amerikanakitoista on tilasto yhdistyksen nettisivulla [amerikanakita.fi](http://www.amerikanakita.fi). Osa todetuista sairastapauksista ja vioista on saatu selville kasvattajakyselyllä, joka on tehty 17.4.2016, ja sen tulokset ovat tässä tavoiteohjelmassa liitteessä 6.

USA on amerikanakitan kehittäjämaa, ja siellä akitalla esiintyvistä sairauksista ja vioista on esittelyä mm. sivustoilla http://www.akita-dog.com/Akita_Health.html ja <http://www.akitaclub.org/health/>.

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Rodun PEVISA-ohjelma

Pentujen vanhemmista pitää astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto, kyynärkuvauslausunto ja voimassa oleva silmätarkastuslausunto. Silmätarkastuslausunto pitää olla annettu yli 12 kk iässä eikä se saa astutushetkellä olla 24 kk vanhempi. Lonkka- ja kyynärkuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Muu rotukohtainen erityisehto: FCI:n ulkopuolisesta maasta tuodun akitan tai amerikanakitan rotu määräytyy kahden rotujärjestön nimeämän ulkomuototuomarin lausunnon perusteella. Ohjelma on voimassa vuoden 2029 loppuun.

Rodun edellinen PEVISA-ohjelma oli voimassa 2020-2024 saman sisältöisenä.

PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

Amerikanakitan PEVISA -ohjelman sairauksien ja vikojen sekä muiden tavattujen sairauksien kuvaus on liitteessä 17.

1. Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Päivitetty 30.9.2013, ELT Anu Lappalainen

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli "lonkkavika", (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen

löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri genejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

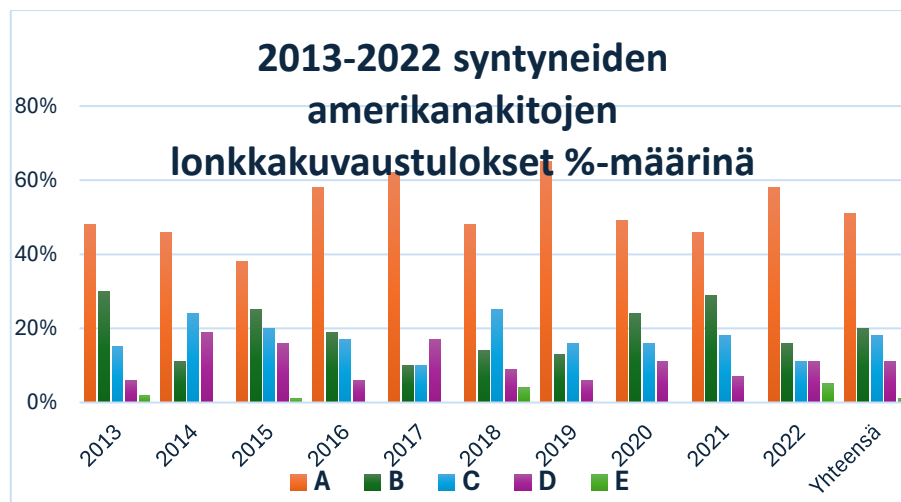
Taulukko 12. Suomessa käytetty FCI:n vahvistama kansainvälinen lonkkaniveldysplasian arvosteluasteikko:

A ei muutoksia	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset. Lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna piiryy terävänä ja on lievästi pyöristynyt. Nivelrako on tiivis ja tasainen. Norbergin asteikko vetoasennossa noin 105° (suosituksena).
B lähes normaali / rajatapaus	Reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat vähän epäyhdenmukaiset ja Norbergin asteikko vetoasennossa lähellä 105°, tai reisiluun pään keskus on mediaalisesti lonkkamaljakon dorsaalireunaan nähden ja reisiluun pää ja lonkkamaljakko ovat yhdenmukaiset.
C lievä	Reisiluun pää ja lonkkamalja eivät ole yhdenmukaiset, Norbergin asteikko on noin 100° ja/tai lonkkamaljakon kraniolateraalinen reuna on vähän mataloitunut. Epätasaisuutta tai korkeintaan lieviä nivelrikkomuutoksia lonkkamaljan kraniaali-, kaudaali- tai dorsaalireunassa tai reisiluun päässä tai kaulassa.
D kohtalainen (keskivaikea)	Selvää epätasaisuutta reisiluun päässä ja lonkkamaljakossa, subluksaatio. Norbergin asteikko on suurempi kuin 90° (vain suosituksena). Lonkkamaljakon kraniolateraalireuna tasaantunut ja/tai nivelrikon merkkejä.
E vaikea	Selvästi dysplastinen lonkkanivel. Esim. luksaatio tai selvä subluksaatio, Nordbergin asteikko alle 90°, selvä lonkkamaljakon kraniolateraalireunan tasaantuminen, reisiluun pään epämuotoisuus (sienimäinen, tasaantunut) tai muut nivelrikkomuutokset.

Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 6 vuoden ikään saakka. Tämän jälkeen arvostelussa on otettava huomioon koiran ikä ja erityisesti sekundäärinivelrikko.

Taulukko 13. 2013–2022 syntyneiden lonkkakuvauslausunnot

Vuosi	Syntyneitä	Syntyneistä tutkittu kpl	Syntyneistä k %	A	B	C	D	E
2013	123	54	44 %	26	16	8	3	1
2014	122	37	30 %	17	4	9	7	0
2015	143	69	48 %	26	17	14	11	1
2016	92	48	52 %	28	9	8	3	0
2017	122	48	39 %	30	5	5	8	0
2018	136	56	41 %	27	8	14	5	2
2019	73	31	42 %	20	4	5	2	0
2020	141	63	45 %	31	15	10	7	0
2021	103	28	27 %	13	8	5	2	0
2022	86	19	22 %	11	3	2	2	1
Yhteensä	1141	453	40 %	229 (51%)	89 (20%)	80 (18%)	50 (11%)	5 (1%)

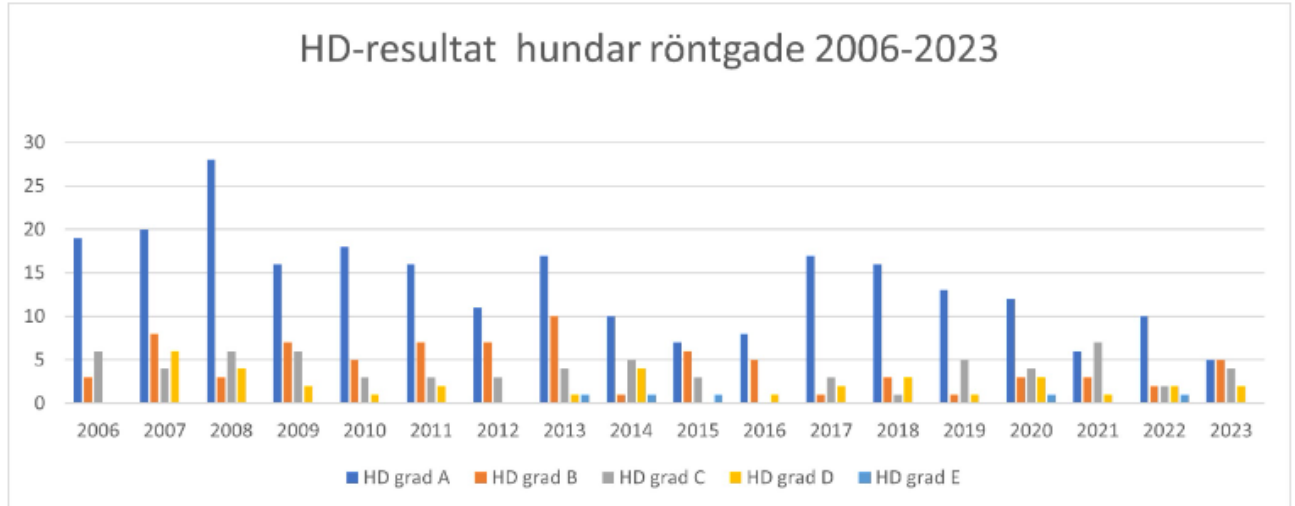
Kuvio 2. 2013-2022 syntyneiden amerikanakitojen lonkkakuvaustulokset

Ajanjaksolla tutkituista koirista 71 %:lla on ollut terveet lonkat.

Kennelliiton jalostusstrategian mukaan E -lonkkaisten koirien jälkeläisiä ei rekisteröidä. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan paritettaessa C-lonkkaista koira on sen parituskumppanin oltava lonkkatulokseltaan A eikä D- lonkkaisia koiria tule käyttää jalostukseen.

Perinteisen lonkkakuvaus sijasta tutkimus voidaan suorittaa myös PennHip-kuvauksena.

Ruotsin lonkkakuvaustulokset vuosilta 2006–2023

Kuvio 3. Lonkkakuvaustulokset Ruotsissa 2006-2023

Ulkomaisten koirien lonkkalausunnot Kennelliitossa

Suomessa rekisteröitävillä tuontikoirilla tulee jalostuskäyttöä varten olla FCI:n kuvausohjeen mukainen lonkkalausunto. Viralliset, FCI:n kuvausohjeen mukaiset lausunnot hyväksytään kaikista koirista. Lausunnosta tulee aina käydä ilmi, että koira on ollut tunnistusmerkitty kuvaushetkellä.

Jos astutus tapahtuu ulkomailla tai tuontispermalla, tai jos kyseessä on Koirarekisteriohjeen mukainen jalostuslaina (koira, jonka omistaja asuu ulkomailla; jalostusoikeus voi olla luovutettu Suomessa asuvalle henkilölle), hyväksytään FCI:n kuvausohjeen mukaisten lausuntojen lisäksi myös OFA-, BVA- ja PennHip-lausuntoja, jos voidaan osoittaa, että koira on kuvaushetkellä ollut tunnistusmerkitty. Lausunnot hyväksytään rotukohtaisen PEVISA-ohjelman mahdollisen raja-arvon puitteissa. OFA:n preliminary-lausunnot (esilausunto) hyväksytään, jos koira on kuvaushetkellä täyttänyt Suomessa vaaditun alaikärajan.

FCI	OFA	BVA	PennHip
A	Excellent	0-4 (max 2 pistettä/lonkka)	max 0,3
B	Good	5-10 (max 5 pistettä/lonkka)	0,31- 0,4
C	Fair	11-20 (max 10 pistettä/lonkka)	0,41- 0.5

2. Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

ELT Anu Lappalainen, 2010

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (*processus coronoideus*) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (*condylus humeralis*) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (*processus anconaeus*). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

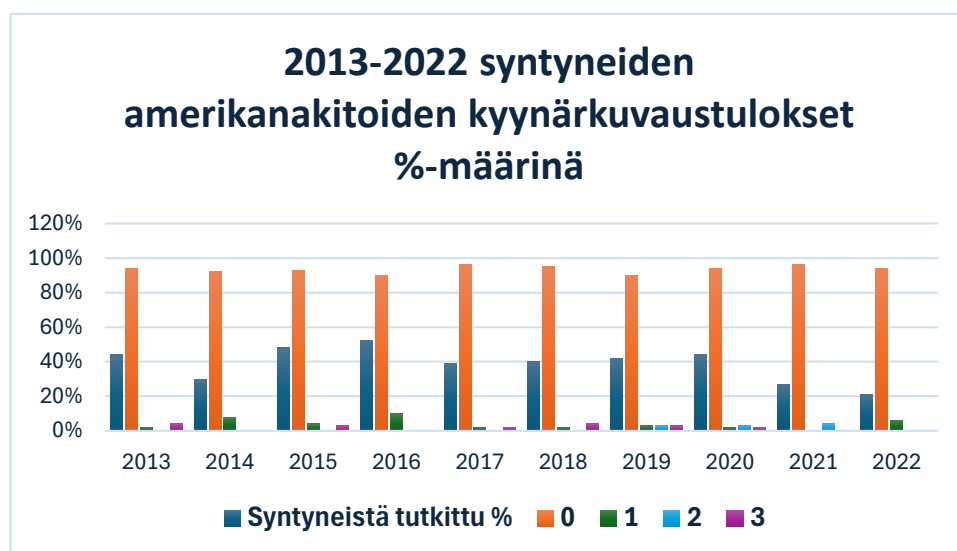
Suomessa kyynärnivelukuvien arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Taulukko 14. Suomessa arvostelussa käytetty IEWG:n esittämä kansainvälinen kyynärniveldysplasian arvosteluasteikko:

0	Ei muutoksia.
1 lievät muutokset	Lievät nivelrikkomuutokset (artroosi) yleensä ensiksi kyynärpään ulokkeen (<i>processus anconaeus</i>) yläpinnassa (2 mm vahvuuteen saakka).
2 kohtalaiset muutokset	Edellä mainittuja muutoksia 5 mm saakka ja/tai muutoksia värttinäluun nivelosassa, varislisäkkeessä (<i>processus coronoideus</i>) ja/tai lievää epämuotoisuutta.
3 voimakkaat muutokset	Edellisen ylittävät rappeutumismuutokset/voimakas epämuotoisuus. Kiinnittymätön <i>processus anconaeus</i> .

Taulukko 15. 2013-2022 syntyneiden kyynärnivellausunnot

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu yhteensä kpl	0	1	2	3	Syntyneistä tutkittu %
2013	123	54	51	1	0	2	44 %
2014	122	37	34	3	0	0	30 %
2015	143	68	63	3	0	2	48 %
2016	92	48	43	5	0	0	52 %
2017	122	48	46	1	0	1	39 %
2018	136	55	52	1	0	2	40 %
2019	73	31	28	1	1	1	42 %
2020	141	62	58	1	2	1	44 %
2021	103	28	27	0	1	0	27 %
2022	86	18	17	1	0	0	21 %
Yhteensä	1141	449 (21%)	419 (94%)	17 (6%)	4 (4%)	9 (3%)	39 %

Kuvio 4. 2013–2022 syntyneiden amerikanakitoiden kyynärkuvaustulokset

Ajanjaksolla tutkituista 7 % on ollut sairaita.

Kennelliiton Koirarekisteriohjeen mukaan kyynärlausuntuloksen 3 saaneen koiran jälkeläisiä ei rekisteröidä. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan jalostukseen tulee käyttää vain kyynärtuloksen nolla saaneita koiria.

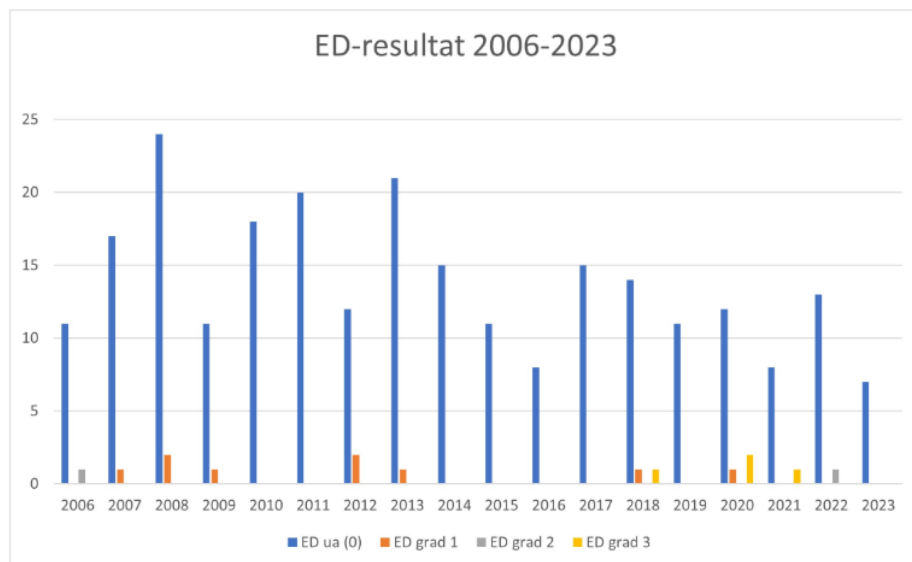
Normaali kyynärniveli: ei muutoksia.

Grade I Elbow Dysplasia (aste I): Kyynärlisäkkeen (processus anconeus) muutokset vähäisiä (alle 2 mm).

Grade II Elbow Dysplasia (aste II): Kyynärlisäkkeessä luun ylimääräistä kasvua (2-5 mm), rustossa muutoksia (trochlear notch sclerosis).

Grade III Elbow Dysplasia (aste III): Selvästi havaittava degeneratiivinen nivelsairaus, kyynärlisäkkeessä luun ylimääräistä kasvua yli 5 mm.

Ruotsin kyynärkuvaustulokset vuosilta 2006–2023

Kuvio 5. Ruotsin kyynärkuvaustulokset vuosilta 2006–2023

3. Silmäsairaudet

Yleisimmät perinnölliset silmäsairaudet

ELL Päivi Vanhapelto ja ELT Anu Lappalainen

Etenevä verkkokalvon surkastuma (PRA)

PRA eli etenevä verkkokalvon surkastuma tuhoaa silmän valoa aistivia soluja. Kyseessä on ryhmä sairauksia, jotka ovat eri geenien aiheuttamia. PRA:ta on montaa tyyppiä, eri rotujen PRA:t ovat erilaisia ja jopa samassa rodussa voi olla useita eri muotoja. PRA on löydetty yli 100 rodulla ja näistä ainakin 22:lla mutaatio on voitu paikallistaa. Se voi esiintyä millä tahansa rodulla. Yleisin periytymismekanismi on autosomaalinen resessiivinen. Kliinisten oireiden ilmenemisikä ja eteneminen vaihtelevat liittyen PRAmuodon syntymekanismiin. Hyvin nuorella koiralla esiintyvä PRA:n muoto liittyy vääränlaiseen näköhermosolujen kehitykseen. Myöhemmällä iällä alkavassa PRA:ssa sen sijaan näköhermosolut kehittyvät normaalisti, mutta alkavat rappeutua. Useimmissa PRA:n muodoissa koira muuttuu ensin hämärässä epävarmaksi ja pelokkaaksi. Tämä johtuu hämäränäössä tärkeiden verkkokalvon saivasolujen surkastumisesta. Myöhemmin koira sokeutuu kokonaan verkkokalvon tappisolujen surkastuessa. Silmäterä on laaja ja silmänpohjan lisääntynyt heijaste näkyy erityisen selvästi valon kohdistuessa laajentuneeseen mustuaiseen.

PRA:han ei ole hoitoa, mutta tutussa ympäristössä sokeakin koira voi pärjätä erittäin hyvin. Kokeellisesti koirille on käytetty geeniterapiaa näköhermosolujen perinnöllisessä

sairaudessa, jossa periyttävä geeni on tunnettu. Diagnoosi tehdään yleensä silmänpohjan oftalmoskooppisessa tutkimuksessa. Verkkokalvon sähköisessä tutkimuksessa (ERG) voidaan havaita muutoksia näköhermosoluissa jo ennen oftalmoskooppisessa tutkimuksessa nähtäviä selviä verkkokalvon rappeutumamuutoksia. Perinnöllinen harmaakaihi

Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditaarinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Tunnettujen muotojen periytymismekanismi on yleensä autosomaalinen resessiivinen, mutta useimpien muotojen periytymismallia ei tiedetä. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihimentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Katarakta eli kaihi voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta.

Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmänsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erytisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen katarakta voi esiintyä yhdessä PRA:n kanssa, yleensä PRA:han liittyy kuitenkin ns. toissijainen kaihi.

Muita silmänsairauksia

RD (retinan dysplasia eli verkkokalvon synnynnäinen kehityshäiriö) jaetaan kolmeen muotoon, multifokaaliin (MRD), geografiseen (GRD) ja totaaliseen (TRD). MRD:ssa verkkokalvolla näkyy yksittäisiä poimuja, jotka syntyvät verkkokalvon paikallisen virhekehityksen seurauksena. Poimujen määrä voi vaihdella. MRD ei vaikuta näkökykyyn. GRD:ssa verkkokalvo on väärin kehittynyt laajemmalla alueella, ja tämä saattaa vaikuttaa koiran näkökykyyn. TRD:ssa verkkokalvo on kokonaan irtautunut, mikä aiheuttaa silmän täydellisen sokeuden. MRD-muutokset eivät pahene iän myötä, vaan saattavat pikemminkin osittain hävitä näkyvistä vanhemmiten. GRD:aan saattaa iän myötä liittyä paikallista verkkokalvon rappeumaa muutoksen alueella. Useilla roduilla RD:n on todettu periytyvän väistävasti. Eri RD-muotojen välistä geneettistä yhteyttä ei tunneta.

PHTVL/PHPV (persistent hyperplastic tunica vasculosa lentis/persistent hyperplastic primary vitreous) on kirjainlyhenne sairauksista, joissa linssin ja silmänpohjan välinen sikiöaikainen verisuoniverkosto ei surkastu normaalisti syntymän jälkeen. Löydös jaetaan vakavuudeltaan kuuteen asteeseen, joista aste 6 tarkoittaa sitä, että silmä on sokea. Lievimässä asteessa (1) näkyy linssin takapinnalla ainoastaan pieniä pigmenttipisteitä, jotka eivät vaikuta näkökykyyn eivätkä muutokset pahene iän myötä.

Vakavammassa asteissa muutokset voivat aiheuttaa linssin lisääntyvää samentumista. Dobermannilla autosomaali dominantti periytyvyys, jossa epätäydellinen penetraatio.

PPM (persistent pupillary membranes) ovat synnynnäisiä sikiöaikaisten verisuonten ja kalvojen jäänteitä iiriksessä eli värikalvossa. Vakavimmat asteet, joissa jäänteet kiinnittyvät linssin etupinnalle ja/tai sarveiskalvon sisäpinnalle, voivat vaikuttaa näkökykyyn. Epäillään perinnölliseksi, synnynnäiseksi muutokseksi joillakin roduilla.

Linssiluksaatio (primääri) on perinnöllinen silmäsairaus joillakin roduilla (pääasiassa pienet terrierirodut). Se tarkoittaa linssin siirtymistä normaalilta paikaltaan joko etukammioon sarveiskalvon taakse tai takakammioon lasiaiseen. Linssiluksaatio aiheuttaa silmään voimakasta kipua, värikalvon tulehdusta ja usein myös silmän sisäisen paineen nousua (glaukooma). Linssiluksaation hoito on leikkaushoito. Linssiluksaation epäillään periytyvän autosomaalisesti resessiivisesti.

Distichiasis / ektooppinen cilia (Kennelliitto tallensi aiemmin yhteisellä nimikkeellä cilia aberranta) tarkoittaa ylimääräisiä ripsiä, jotka tulevat ulos joko normaalin ripsirivin sisäpuolelta luomen reunasta (distichiasis) tai luomen sisäpinnalta (ektooppinen cilia). Caruncular trichiasis tarkoittaa silmän sisänurkan ihon karvoja, jotka kääntyvät sarveiskalvon sisänurkan päälle ärsyttäen silmää. Luomen reunasta kasvavat ripset voivat kaartua ulospäin normaalien ripsien tavoin tai ne kääntyvät sisäänpäin kohti sarveiskalvoa. Ripset voivat olla pehmeitä tai kovia. Etenkin luomen sisäpinnan läpi suoraan sarveiskalvoa vasten kasvava ripsi voi aiheuttaa sarveiskalvon vaurioitumisen. Tämä ilmenee silmän siristelynä ja ylimääräisenä kyynelvuotona. Silmän sarveiskalvon pinnalla 'uivat', pehmeät distichiasis-ripset eivät yleensä aiheuta oireita.

Oireilevilta koirilta ripsiä voidaan poistaa nyppimällä, jolloin ne kasvavat uudestaan tai poistaa ne pysyvästi polttamalla tai leikkauksella. Vaiva on selvästi periytyvä, mutta periytymismekanismi ei ole tiedossa. Luokitellaan nykyään silmätarkastuksissa lieviin, kohtalaisiin ja vakaviin muotoihin.

Perinnöllinen korneadystrofia tarkoittaa esimerkiksi rasvakristallien kerääntymistä sarveiskalvon keskiosiin, sen pinta- ja keskikerrokseen, ovaalin muotoiseksi samentumaksi. Tämäntyyppinen sarveiskalvon dystrofia on perinnöllinen sairaus esimerkiksi siperianhuskylla. Sairauden epäillään periytyvän autosomaali resessiivisesti.

Glaukooma on ryhmä sairauksia, joissa verkkokalvon ns. ganglionsolut kuolevat, näköhermon keskiviiva rappeutuu ja näköhermonpää laajenee. Tämä aiheuttaa vähitellen näkökyvyn menetyksen. Muutoksiin liittyy mitattava silmän sisäisen paineen nousu. Hoitona käytetään lääke- ja leikkaushoitoa. Kuitenkaan mikään hoito ei ole sairautta ja oireita lopullisesti parantava. Primääriä glaukoomaa epäillään perinnölliseksi useilla roduilla. Erilaisia periytymismekanismia on esitetty. Entropion eli silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä näkyvät kaikki eläinlääkärin tutkimuksen yhteydessä perinnölliseksi olettamat silmäsairausdiagnoosit, joiden lausunnot tallennetaan Kennelliiton tietokantaan seuraavasti:

Taulukko 16. Silmäsairausdiagnoosien tallennusohje.

Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	Koiralla ei ole todettu minkään silmäsairauden oireita.
Sairaus: todettu	Koiralla on todettu lausunnossa mainittu sairaus.
Sairaus: avoin	Koiralla on todettu lausunnossa mainittuun synnynnäiseen sairauteen viittaavia oireita, mutta muutokset ovat epätyypillisiä.
Sairaus: epäilyttävä	Koiralla on todettu vähäisiä tai epätyypillisiä lausunnossa mainitun, eisyynnäisen sairauden oireita. Suositellaan uusintatutkimusta esimerkiksi vuoden kuluttua.

Tutkimuksen yhteydessä havaitut lisähuomiot ei-perinnöllisistä muutoksista sekä periytymiseltään epäselvät sairaudet eivät näy julkisessa tietokannassa.

Taulukko 17. Silmätutkimustilasto 2014 – 2023 syntymävuoden mukaan

Vuosi	Syntyneitä	Tutkittu %	Terveitä %
2013	123	41%	92%
2014	122	26%	100%
2015	143	41%	90%
2016	92	42%	92%
2017	122	31%	89%
2018	136	26%	94%
2019	73	27%	95%
2020	141	28%	90%
2021	103	19%	100%
2022	86	20%	88%

Taulukko 18. Silmätulokset 2014-2023 syntymävuoden mukaan

Diagnoosi	Esiintymiä
Distichiasis, todettu	9
Distichiasis/Ektooppinen cilia, Todettu	2
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	323
Kortikaalinen katarakta, Todettu	1
Makroblepharon/silmäluomen ulospäin kiertyminen, Todettu	2
Muu vähämerkityksellinen kaihi, Todettu	1
PHTVL/PHPV, Diagnoosi avoin	1
Posterior polaarinen katarakta, Todettu	1
PPM, iris-iris, Todettu	1
PPM, iris-kornea, Todettu	1
Puutteellinen kyynelkanavan aukko, Operoitu	1
RD, multifokaali, Todettu	7
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, Epäilyttävä	1
Silmäluomen sisäänpäin kiertyminen, Todettu	3
Silmämuutosten vakavuus, Kohtalainen	1
Silmämuutosten vakavuus, Lievä	10
Trichiasis, Todettu	1

Tarkastelujaksolla on todettujen vakavien silmätautien määrä ollut vähäinen. Monet vakavat silmäsairaudet kuten esimerkiksi silmäluomen sisäänpäin kiertyminen (vakava entropium) ja pienisilmäisyys aiheuttavat kipua ja vaikuttavat koiran jokapäiväiseen elämään voimakkaasti elämän laatua heikentäen. Silmäluomen kiertymät sekä macroblepharon periytyvät tietyvästi polygeenisesti eli monien geenien ohjaamana, jolloin kahden oireettoman koiran jälkeläinen voi saada niin suuren määrän tähän liittyviä geenejä, että tauti puhkeaa näkyväksi. PRA ja GRD haittaavat koiran näkökykyä, mutta niistä ei aiheudu silmään kipua. Pienisilmäisyys ja PRA periytyvät tietyvästi yhden resessiivisen geenin kautta.

PEVISA-vaatimuksena rodulla on, että jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännössä esitetään lisävaatimuksia. Jalostukseen ei tule käyttää sellaista koiraa, jolla on todettu perinnölliseksi luokiteltava sairaus tai vika tai jota on sellaisen sairauden tai vian vuoksi kirurgisesti operoitu (esim. entropium). Jalostukseen ei tule käyttää koiraa, jolla on todettu jokin seuraavista perinnöllisistä silmäsairauksista: PRA, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, vakava-asteinen entropion, PHTVL/PHPV aste 2-6. Jos jalostukseen käytettävällä koiralla on todettu jokin lievempi silmämuutos kuten lievä entropion, ektropion, makroblepharon, MRD, GRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, tulee sen parituskumppanilla sekä tämän vanhemmillä ja sisaruksilla olla terveet silmät.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Kasvattajille on tehty kysely muista kuin PEVISA -ohjelmaan kuuluvista todetuista sairauksista ja vioista 17.4.2016. Kyselyyn vastasi 64 kasvattajasta 41 kpl eli 64%. Vuosien 2000 - 2015 välisenä aikana on Suomessa kasvatettu 1371 rekisteröityä pentua. Kyselyyn vastanneet kasvattajat ovat kasvattaneet kyseisenä aikana 952 pentua, mikä on 69% tuona aikana kasvatetuista pennuista. Alla sairauksien yhteydessä viitataan tähän kyselyyn Suomessa todettujen tapausten osalta.

1. Perinnölliset selkämuutokset

Artikkelissa kerrotaan niistä selkämuutoksista, joista on mahdollista saada Kennelliiton antama terveystutkimuslausunto. Tällaisia muutoksia ovat mm. spondyloosi (SP), välimuotoinen lanne-ristinikama (LTV) ja muut nikama-anomaliat (VA). Spondyloosilausuntoja on annettu kaikille roduille 1.7.2012 alkaen, muita 1.6.2013 alkaen kuvatuille koirille. Selkätutkimuksen voi suorittaa virallisena 24 kk iässä. Kennelliiton jalostusstrategian mukaan vain kliinisesti tervettä koiraa voidaan käyttää jalostukseen. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännössä vaaditaan lisäksi, että jos jalostukseen halutaan käyttää koiraa, jolta on tutkittu selkä virallisesti ja jonka selässä on todettu lieviä tai kohtalaisia muutoksia, on se paritettava näiden muutosten osalta terveeksi tutkitun koiran kanssa.

Spondyloosi, ELT Anu Saikku-Bäckström

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta boksereilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi boksereilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä kartoituskuvaamisessa. Spondyloosin suositeltava kuvausikä boksereilla on 2 vuotta, jolloin ikääntymismuutoksia ei vielä ole, mutta perinnölliset muutokset ovat ehtineet muodostua. Vanhalle koiralle sallitaan hieman enemmän muutoksia kuin saman lausunnon saavalle nuorelle koiralle, mutta eri-ikäisten koirien lausuntoja on vaikea verrata suoraan, koska ikääntymismuutosten osuutta on hankalaa arvioida. Kuitenkin kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös.

Spondyloosin periytymismekanismia ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koiraa pyritään etsimään sille partneri, joka on

spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiasun vaikutuksen arvioimiseksi. On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

Taulukko 19. Spondyloosin arvostelussa käytettävä asteikko (1.6.2013 alkaen):

SP0, puhdas	Ei muutoksia
SP1, lievä	Todetaan < 3 mm piikkejä korkeintaan 4 nikamavälissä tai > 3 mm piikkejä korkeintaan 3 nikamavälissä tai saareke korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP2, selkeä	Todetaan silloittuma (täysi tai vajaa) korkeintaan 2 nikamavälissä ja/tai suuria saarekkeita korkeintaan 2 nikamavälissä.
SP3, keskivaikea	Todetaan silloittumia (täysiä tai vajaita) ja/tai suuria saarekkeita 3–7 nikamavälissä.
SP4, vaikea	Edellisiä vakavammat muutokset

Lausunnossa otetaan huomioon kaikki rintanikamat (1–13) sekä lannenikamat (1–7) ja ristiluun. Tätä asteikkoa noudatetaan koiran 5 ikävuoteen saakka. Tämän jälkeen arvostelussa otetaan huomioon koiran ikä siten, että 5–7 vuotiaalla koiralla jätetään huomioimatta yksi silloittuma ja 8-vuotiaalla tai vanhemmalla koiralla jätetään huomioimatta kaksi silloittumaa. Kuitenkin jos vanhallakin koiralla on silloittumaa, ei se voi saada SP0 lausuntoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama

ELT Anu Lappalainen, Helsingin yliopisto

Taulukko 20. Välimuotoisen lanne-ristinikaman arvostelussa käytetty asteikko:

LTV0	Ei muutoksia
LTV1	Jakautunut ristiluun keskiharjanne (S1–S2)
LTV2	Symmetrinen välimuotoinen lanne-ristinikama
LTV3	Epäsymmetrinen lanne-ristinikama
LTV4	6 tai 8 lannenikamaa

LTV-muutosten yleisyydestä eri roduissa ei juurikaan ole vielä tietoa. Kennelliiton jalostustieteellinen toimikunta suosittelee jättämään oireilevat koirat pois jalostuksesta. Kaikkia oireettomia koiria voi käyttää, mutta LTV1–LTV4 -tuloksen saaneet koirat suositellaan yhdistämään vain LTV0-koirien kanssa. Tällaisten yhdistelmien jälkeläisiä suositellaan kuvattavaksi, jotta LTV-muutosten periytymisestä ja merkityksestä saadaan lisää tietoa.

Välimuotoinen lanne-ristinikama (lumbosacral transitional vertebra, LTV) on yleinen synnynnäinen ja perinnöllinen nikamaepämuodostuma, jonka periytymismekanismia ei tunneta. LTV:llä tarkoitetaan nikamaa, jossa on sekä lanne- että ristinikaman piirteitä.

Välimuotoinen nikama voi olla viimeinen lannenikama (L7), jolloin puhutaan sakralisaatiosta tai ensimmäinen ristiluun nikama (S1), jolloin puhutaan lumbalisaatiosta. Muutos voi olla symmetrinen eli samanlainen oikealla ja vasemmalla puolella tai epäsymmetrinen, jolloin selällään otetussa röntgenkuvassa nähdään puoliero. Diagnoosi tehdään usein lonkkakuvasta, josta voidaan nähdä koiran ristiluun ja lanne-ristiluuliitos yhdestä suunnasta ("ylhäältäpäin"). Joillain koirilla lannenikamien lukumäärä on poikkeava, normaalin 7 nikaman sijaan näillä koirilla on 8 tai 6 lannenikamaa. Tämä on yksi LTV:n muoto ja se voidaan nähdä sivusuunnasta otetusta röntgenkuvasta (koira on kuvattaessa kyljellään), jossa ristiluun lisäksi näkyy koko lanneranka.

LTV:tä esiintyy useilla koiraroduilla, ja ainakin saksanpaimenkoirilla sen yhteydestä selkävaivoihin on tutkimustietoa. LTV altistaa lanne-ristiluuliitosalueen varhaiselle rappeutumiselle, minkä seurauksia voivat olla takaselän kivut ja pahimmassa tapauksessa takajalkojen halvausoireet. Hoitona käytetään lepoa ja kipulääkkeitä ja vakavimmissa tapauksissa leikkaushoitoa. Kotikoirina sairastuneet koirat pärjäävät usein melko hyvin, mutta ennuste paluusta harrastus- tai työkoiraksi on epävarma. LTV:stä voi saada lausunnon 12 kuukautta täyttänyt koira.

Ensimmäinen virallinen spondyloositutkimus amerikanakitalle tehtiin vuonna 2008. Vuoden 2018 loppuun mennessä oli tutkittu 7 % ajanjaksolla 2008 -2016 syntyneistä koirista. Selkätutkimuksen voi tehdä virallisena vasta kahden vuoden iässä, joten tämän prosenttiluvun nimittäjään ei ole otettu mukaan vuosina 2017 ja 2018 syntyneitä koiria. Selkäsairauksien periytymismalleja amerikanakitoilla ei tunneta Suomessa. Selkäsairaudet ovat usein kivuliaita eikä jatkuvakaan hoito aina riitä poistamaan oireita. Selkäkivut alentavat koiran elämänlaatua voimakkaasti ja johtavat usein jo nuorella iällä eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä.

Eläinlääkäri Eläinlääkäri Sophia Kaluzniakilta (1.4.2016) saadun tiedon mukaan USA:ssa esiintyy jonkin verran spondyloosia. Japanilaisen tyyppin osuus tutkituista koirista on pieni ja tulokset vastannevat lonkka- ja kyynärkuvaustuloksia, jolloin japanilaisten osuus saaduista tuloksista on n. 10%.

Taulukko 21. Spondyloositolasto 2012 -2023

Vuosi	0	1	2	3	4	Yhteensä
2012	4	1	1	1	0	7
2013	6	0	0	1	0	7
2014	8	0	2	0	0	10
2015	20	0	2	0	0	22
2016	8	2	2	0	0	12
2017	15	1	3	0	0	19
2018	11	1	1	0	0	13
2019	19	3	1	0	0	23
2020	19	4	3	3	0	29
2021	15	3	3	0	0	21
2022	24	3	4	3	0	34
2023	20	4	2	1	2	29
Yhteensä	169	22	24	9	2	226

Taulukko 22. Spondyloositolastojen prosenttijakauma

Vuosi	0	1	2	3	4
2012	57%	14%	14%	14%	0%
2013	86%	0%	0%	14%	0%
2014	80%	0%	20%	0%	0%
2015	91%	0%	9%	0%	0%
2016	67%	17%	17%	0%	0%
2017	79%	5%	16%	0%	0%
2018	85%	8%	8%	0%	0%
2019	83%	13%	4%	0%	0%
2020	66%	14%	10%	10%	0%
2021	71%	14%	14%	0%	0%
2022	71%	9%	12%	9%	0%
2023	69%	14%	7%	3%	7%
Yhteensä	75%	10%	11%	4%	1%

2. Allergiat ja herkkämahaisuus

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Atopia on elinikäinen vaiva, joka on kontrolloitavissa, muttei parannettavissa. Ruoka-aineallergiat on koiralla atopiaa huomattavasti harvinaisempaa. Vain 10% iho-oireisista koirista kärsii ruoka-aineallergiasta, jolloin koiralla on yleensä myös ruuansulatuskanavan oireita (ilmavaivat, ripuli). Atopiaa sairastavaa tai allergista koira ei saa käyttää jalostukseen

Atopia on tyypillisesti nuoren aikuisen koiran sairaus ja oireet alkavat suurimmalla osalla atoopikoista 6 kk – 3 vuoden iässä. Allerginen nuha, astma ja silmän sidekalvontulehdus ovat koiralla harvinaisia. Koira reagoi iholla ja atopia onkin koiran yleisin ihosairaus. Atopiaan liittyvien toistuvien ihon bakteeri- ja hiivatulehdusten esiintymisestä on päätelty, että atoopikkokoirilla olisi puutteellisesti toimiva soluvälitteinen immuunivaste. Atopialle tyypillistä on, että oireet helpottuvat ja pahenevat kausittaisesti ainakin sairauden alkuvaiheessa. Jos oireet ovat heti alkuun jatkuvia, voidaan hyvällä syyllä epäillä ruoka-aineallergiaa aiheuttajaksi.

Atoopinen iho kutisee, minkä seurauksena koira raapii ihonsa rikki. Turkki on hilseilevä ja huonokuntoinen sekä ohut tai jopa paikoin kalju. Niiltä alueilta, joissa kutina on voimakkainta, iho paksunee jatkuvan raapimisen ja kalvamisen seurauksena sekä tummuu. Muutokset paikallistuvat naamaan (huulet ja silmien ympärykset), korviin, tassuihin, jalkoihin, leukaan ja vatsan alle (kainalot ja nivuset). Joillakin koirilla jatkuva kutina aiheuttaa myös käyttäytymisen muutoksia, esim. ärtyisyyttä. Toistuvat korvatulehdukset ovat eräs tavallisimmista atoopikon iho-oireista.

Koiran kutinan syy on selvitettävä huolellisesti. Jos muuta selittävää syytä ei löydy ja koiralla on atopiadiagnoosin tekemiseen oikeuttavat oireet, koiralle tehdään joko ihotesti tai allergiavasta-aineita etsitään verestä. Koiran atopian hoitoon käytetään monia eri hoitomuotoja. Kaikkein tärkein on allergeenialistuksen vähentäminen esim. toistuvien pesujen ja ympäristön saneerauksen avulla. Jollei näiden toimenpiteiden ja sekundaaristen bakteeri – ja hiivatulehdusten hallinnalla päästä riittävään lopputulokseen, voidaan allergiatestin tulosten perusteella aloittaa siedätyshoito ja/tai lääkehoito.

Allergioiden ja herkkämahaisuuden periytymismalleja amerikanakitoilla ei tunneta. Todennäköisesti näiden esiintymiseen vaikuttavat sekä perinnölliset että ympäristötekijät. Allergiat voivat olla kivuliaita, ne laskevat koiran elämänlaatua ja ne voivat vaikuttaa jopa koiran käyttäytymiseen.

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten allergiaa sairastavaa koira.

Yhdistys kerää dataa myös atopia-diagnoosin saaneista koirista avoimeen listaukseen joka löytyy yhdistyksen nettisivuilta.

3. Polven ristisidesairaudet

ELL Juha Kallio, Eläinystäväsi Lääkäri, Tampere
Suurin osa ristisidevaurioista aluksi osittaisia

Ristisiteet ovat vahva, lyhyt siderakenne polvinivelen keskellä, reisiluun ja sääriluun välillä. Eturistiside on toiminnallisesti takaristisidettä tärkeämpi, koska se tukee reisiluun pään sääriluun nivelpinnalle takajalan työntövaiheen aikana. Eturistiside rajoittaa myös polvinivelen kiertoliikettä. Kun eturistiside pettää, polvinivel löystyy ja reisiluu pääsee liukumaan taaksepäin sääriluun nivelpinnalla. Liike vaurioittaa nivelkierukoita ja rustopintoja. Ristisidevaurion seurauksena polviniveleen kehittyy nopeasti tulehdusreaktion seurauksena rappeuttava nivelrikko.

Ristisidevaurioita pidettiin aiemmin äkillisenä trauman aiheuttamana sairautena. Nykyään tiedetään, että noin 80 % ristisidevaurioista on aluksi osittaisia. Polvinivel voi aluksi olla tukeva tai löysyys on lievää. Vähitellen vaurio etenee, kun ristiside ei parane vaan pettää asteittain rappeutuessaan. Polveen kehittyy usein nivelrikkomuutoksia jo ristisidevaurion ja nivelen löysyyden edetessä.

Monet takajalan ja polvinivelen rakenteeseen, toimintaan ja aineenvaihduntaan liittyvät tekijät vaikuttavat ristisidevaurion syntyyn ja sairausalttiuteen

Takajalan puutteellinen kulmautuminen, jossa reisiluun ja sääriluun välinen kulma on sivusta katsottuna liian pieni, aiheuttaa lisärasitusta eturistisiteelle, ja sitä pidetään tärkeänä eturistisidevauriolle altistavana tekijänä. Samankaltainen liiallinen kuormitus eturistisiteelle voi syntyä myös silloin, jos sääriluun nivelpinta on taaksepäin kalteva. Lonkkien kipeytyminen lisää polvinivelten kuormitusta ja altistaa ristisidevauriolle. Muut polvinivelen sairaudet, kuten osteokondroosi ja polvilumpion luksaatio johtavat usein ristisidevaurioon: osteokondroosi voi häiritä kasvuaikana eturistisiteen normaalia kehittymistä ja myöhemmin osteokondroosiin liittyvä rustovaurio, nivelen tulehdusreaktio ja nivelrikkomuutokset johtavat eturistisiteen pettämiseen. Ristisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen, operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

Suurin osa eturistisidevauriolle altistavista tekijöistä liittyy koiran rakenteeseen tai muihin sairauksiin ja niiden aiheuttamaan toimintahäiriöön polvinivelessä. Tämän vuoksi myös eturistisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen sairaus. Sairauden esiintyvyys vaihtelee voimakkaasti roduittain ja jopa pentueittain. Sairauden syy voi olla rotukohtaisesti liitettävissä tiettyyn altistavaan tekijään, kuten polvilumpion luksaatioon pienillä roduilla tai osteokondroosiin isommilla roduilla. Koiralla, jolla todetaan ja hoidetaan ristisidevaurio, on noin 50 % todennäköisyys kehittää eturistisidevaurio myös toiseen polviniveleen seuraavan vuoden kuluessa. Tämäkin havainto korostaa rakenteen, yksilöllisen alttiuden ja perinnöllisen taipumuksen merkitystä vaurion synnylle yksittäisen trauman sijaan.

Ristisidevaurioita tavataan kaikenikäisillä koirilla, mutta tyypillinen esiintymisikä voi antaa viitteitä sairauden taustasyystä rodussa. Osteokondroosin yhteydessä ristisidevaurio voi oireilla jo ennen kasvun päättymistä. Joillakin pienillä roduilla valtaosa ristisidevaurioista ilmenee vanhuusvuosina, jolloin rappeuttavat yleissairaudet voivat olla merkittävä taustasy.

Sairauden perinnöllisen luonteen takia ristisidevaurion takia operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Operoidut koirat tulisi siirtää Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti EJ-rekisteriin. Jos koiraa on jo käytetty jalostukseen, sairausriski täytyy ottaa huomioon jälkeläisten jalostuskäyttöä suunniteltaessa.

Huomioitavaa on, että polvilumpion luksaation varalta annettava polvilausunto ei kuvaa sairastumisriskiä eturistisidevaurion suhteen. Polvilumpioluksaatioita esiintyy amerikanakitalla vain harvoin.

Polven eturistisidevammat ovat amerikanakitoilla yleisiä johtuen mm. usein niillä esiintyvistä polven liian suorasta rakenteesta (yli 135 astetta). Perimällä on suuri vaikutus ja näitä vaurioita esiintyy usein sukulinjoittain. Huonon kulmautumisen lisäksi syynä vauriolle voi olla kasvuhäiriö (OD) tai nivelen aineenvaihdunnan häiriö (immunologiset syyt, mahdolliset autoimmuunisairaudet). Eturistiside on yksi tärkeimpiä polven toimintaa stabiloivia sisäisiä rakenteita. Liian suoraan polveen liittyy usein kintereen ylisuoristumista ("popping hock"). Ristisidevaurio voi huonosti hoidettuna alentaa koiran elämänlaatua ja aiheuttaa koiralle voimakasta kipua ja tuskaa sekä johtaa koiran ennen aikaiseen eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä.

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta sairastavaa koiraa kuten ristisidevamman saanutta koiraa tai ristisiteen vuoksi operoitua koiraa. Jos toisen jalostuskoiran sukulinjassa on todettu ristisidevaurioita, tulee toisen tulla ristisiteiden osalta terveestä sukulinjasta. Tuontikoiria tulisi yhdistää vain tunnettuihin terveisiin linjoihin.

Ristisidevaurioista kerätään tietoa seuraavaan JTO:aan omistajakyselyiden avulla.

4. Kasvaimet

Jalostukseen ei saa käyttää mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten kasvainsairautta sairastavaa koiraa.

Kasvainsairauksista kerätään tietoa seuraavaan JTO:aan omistajakyselyiden avulla.

5. Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairauksien periytyminen koirilla on monimutkaista eikä yli vuosikymmenen aikana kansainvälisellä tutkimuksella ole pystytty selvittämään periytyksen mallia. Ennen kuin tauti puhkeaa, on usein koiran elimistössä ollut pitkäaikaista stressireaktiota ja tämä on laukaissut autoimmuunisairauden.

Autoimmuunisairaudet alentavat koiran elämänlaatua voimakkaasti ja ne johtavat usein eutanasiaan eläinsuojelullisista syistä. Autoimmuunisairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Kahta riskisukua ei saa yhdistää.

Yhdistys rekisteröi jäsenten ilmoittamat autoimmuunisairaudet, ja listat ovat nähtävissä yhdistyksen nettisivulla amerikanakita.fi.

Rodulla todetuista autoimmuunisairauksista löytyy lisätietoa netistä sekä liitteestä 16.

6. Kilpirauhasen vajaatoiminta

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavaa koiraa.

7. Addisonin tauti

Lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoimintaa kutsutaan Addisonin taudiksi.

8. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä

Mahalaukun laajentuman ja kiertymän periyymistapaa amerikanakitalla ei tunneta. On arveltu, että nuorena esiintyvä kiertymä on osoitus perinnöllisestä alttiudesta. Edelleen mahalaukun kiertymät ovat yksi suurimpia huolenaiheita rodussa koko maailmassa.

9. Suolentuppeutuma

Suolentuppeutuman periyymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Suoli on tuppeutunut useimmiten ohutsuolen (ileumin) ja paksusuolen yhdistymiskohdassa.

On suositeltavaa joko jättää operoitu koira pois jalostuskäytöstä tai yhdistää se sellaiseen sukuun, jossa suolentuppeutumaa ei varmasti ole esiintynyt, koska sairaudella saattaa olla perinnöllinen tausta amerikanakitalla.

10. Koiran epilepsia

ELL Nina Mahlanen, Eläinklinikka Peninkulma

Kohtauksien luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsiakohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtauksien esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsiakohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kesto lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan.

Epilepsian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa. Monilla roduilla epilepsian on todettu periytyvän resessiivisesti.

Jalostukseen ei suositella käytettäväksi mitään elämänlaatua voimakkaasti heikentävää sairautta kuten epilepsiaa sairastavaa koiraa.

11. Haiman vajaatoiminta

Haiman vajaatoiminnan periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa.

12. Degeneratiivinen myelopatia

Degeneratiivinen myelopatia, lyhenne DM, on perinnöllinen selkäytimen rappeumasairaus, joka johtaa takapään heikkouteen ja lopulta halvausoireisiin tyypillisesti 8 - 14-vuotiailla koirilla.

Degeneratiivisen myelopatian periytymistapa amerikanakitalla ei ole tiedossa.

DM-sairasta koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

13. Sydänsairauksia

ELT Maria Wiberg 2016

Sydänultraäänitutkimus tehdään Kennelliiton sydäntutkimusohjeen mukaisesti aina kaikkien sydänsairauksien varalta, ja tulokset merkitään samaan sydäntutkimuslomakkeeseen.

Dilatoiva kardiomyopatia (DCM)

ELT Maria Wiberg 2016

Dilatoiva kardiomyopatia on sairaus, jossa sydänlihaksen etenevä rappeuma johtaa sydämen vasemman kammion laajentumiseen ja pumppausvoiman pettämiseen. Sairaus saattaa johtaa sydämen vajaatoimintaan ja koiran ennenaikaiseen

menehtymiseen. Dilatoivaa kardiomyopatiaa esiintyy tyypillisesti isoilla koiraroduilla kuten dobermanni, irlanninsusikoira, tanskandoggi ja bokseri. Monilla roduilla sairaus on todettu perinnölliseksi tai sen perinnöllisyyttä epäillään. DCM ei ole synnynnäinen sairaus. Se ilmenee yleisimmin keski-ikäisillä ja vanhemmilla koirilla. Sitä esiintyy myös nuoremmilla koirilla. DCM ilmenee eri roduilla eri tavalla. Tyypillistä kaikille roduille kuitenkin on, että muutokset ovat todettavissa 2 – 3 vuotta ennen oireiden ilmenemistä. Sydänlihaskuutokset todetaan ultraäänitutkimuksella vasemman kammion laajenemisena ja supistumisvireyden laskuna. Joillakin roduilla todetaan sairauteen liittyviä rytmihäiriöitä, joko kammiolisälyöntisyyttä tai eteisvärinää. Rytmihäiriöt todetaan sydänfilmitutkimuksella. Rytmihäiriöitä voi esiintyä ilman ultraäänellä todettavia muutoksia tai niitä ennen tai yhtäaikaisesti niiden kanssa. Rotukohtaiset vaihtelut tulee ottaa huomioon seulontatutkimuksia laadittaessa (PEVISA:n ja JTO:n tutkimusvaatimukset ja -suositukset jalostuskoirille). Oireina sydänlihaskuumeen aiheuttamassa vajaatoiminnassa ovat rasituksensietokyvyn alentuminen sekä nesteiden kertyminen keuhkoihin, mikä ilmenee yskänä ja hengitysvaikeuksina. Rytmihäiriöistä kammioperäiset rytmihäiriöt voivat olla henkeä uhkaavia ja saattavat johtaa äkkikuolemaan ilman edeltäviä oireita. Kennelliiton sydäntyöryhmä on määritellyt DCM:n diagnoosikriteerit, jotka perustuvat tieteellisiin julkaisuihin. Kriteereitä päivitetään tarpeen mukaan, kun uutta tietoa julkaistaan. Kennelliiton hyväksymät sydänultraäänilääkärit käyttävät sydäntutkimuksissa näitä yhtenäisiä kriteereitä. Sydämen ultraäänitutkimus kertoo sydämen kunnan tutkimushetkellä, ja se on voimassa vuoden. Koiran tulee olla tutkittaessa vähintään vuoden ikäinen.

Yhdelle amerikanakitalle on merkitty kuolinsyynä dilatoiva kardiomyopatia (DM).

Neljälle amerikanakitalle on merkitty jalostustietojärjestelmässä kuolinsyynä muu sydänsairaus.

Perinnölliset ja/tai synnynnäiset viat:

1. Piilokiveksisyys

Piilokiveksiseltä täysikasvuiselta urokselta ei löydy molempia kiveksiä normaalisti kivespussista. Piilokives ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää, ellei siihen kehity kiveskasvainta. Kun kives ei ole kivespussissa, se on liian lämpimässä ympäristössä, ja tämä on altistava tekijä kiveskasvaimen kehittymiselle. Kasvaimen muodostumisen välttämiseksi on suositeltavaa, että piilokiveskoirat kastroidaan.

Koiran piilokiveksisyys periytyy molempien vanhempien puolelta. Vaikka kyseessä onkin eläimelle itselleen vähäistä haittava, hoidettavissa oleva ongelma, jalostuksessa tulisi karttaa koiria, joiden lähisuvussa piilokiveksisyyttä esiintyy runsaasti. Piilokiveskoiraa ei saa käyttää jalostukseen.

2. Ylilyövät kintereet, ”popping hock”

Ylilyövät kintereet voivat esiintyä joko toisessa tai molemmissa kintereissä. Syynä ovat löysät tukirakenteet kinnernivelen ympärillä. Tila aiheuttaa ongelmia koiran liikkumiselle. Suorat kinnernivelet altistavat kintereiden ylilyömiselle.

Ylilyövät kintereet alentavat koiran elämänlaatua.

Jalostukseen ei saa käyttää koira, jolla on vakava rakenteellinen virhe kuten ylilyövät kintereet.

3. Purentaviat

Purentavikoja amerikanakitalla ovat yläpurenta ja alapurenta. Liian kapea alaleuka on myös vakava suun alueella amerikanakitoilla esiintyvä vika. Näiden vikojen geneettinen tausta on todennäköisesti polygeeninen eli niihin osallistuvat useat geenit, jotka peritään molempien vanhempien puolelta.

Normaali purenta on leikkaava, ts. alaleuan etuhampaiden etureuna koskettaa kevyesti yläleuan etuhampaiden kärjen sisäpintaa. Hyväksytty purenta on myös tasapurenta.

Useimmiten purentaviat ovat niin lieviä, että koira voi elää normaalia elämää purentaviasta huolimatta. Purentavika voi myös olla niin vakava, että se johtaa pennun eutanasiaan.

Purentaviat (ala- ja yläpurenta) ovat hylkääviä virheitä eikä purentavikaista koira suositella käytettäväksi jalostukseen.

4. Kuurous

Amerikanakitalla esiintyy synnynnäistä kuuroutta. Kuurouden periytymismallia amerikanakitalla ei tunneta, mutta useilla roduilla se liittyy valkoisuuteen. Taitavan omistajan avulla voi huonosti kuuleva tai kuuro koira pärjätä jokapäiväisessä elämässä hyvin eikä kuurous välttämättä alenna koiran elämänlaatua.

Huonosti kuulevia tai kuuroja koiria ei saa käyttää jalostukseen, ja ne tulee rekisteröidä EJ -rekisteriin. Kuulotutkimus voidaan tehdä jo ennen pentujen luovutusikää BAER-testillä,

Valkopäisyys tarkoittaa sitä, että pentu syntyy muuten värillisenä, mutta sen pää on valkoinen. Pään ja erityisesti korvan alueen pigmentin puutteeseen liittyvä kuurous koirilla on ollut tunnettua jo pitkään, vaikka periytymisen mallia ei olekaan saatu selville. Kaikki valkopäiset pennut eivät ole kuuroja. Valkopäisyys on voimakkaasti periytyvä ominaisuus amerikanakitalla.

5. Häntämutka

Häntämutka ei haittaa koiran jokapäiväistä elämää. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu viisi häntämutkaista pentua 952 pennusta = 0,5 %.

Häntämutkista ei ole tutkimuksia, jotka selvästi osoittaisivat periytymismuodon. Tutkimuksia ei myöskään löydy häntämutkan vaikutuksista selkävikoihin. Kennelliiton

jalostustieteellinen toimikunta on tehnyt periaatepäätöksen, että häntämutka on lähinnä kosmeettinen virhe, jonka merkityksen jalostusvalinnassa rotujärjestö saa itse arvioida. Jos häntämutkakoira jostakin syystä halutaan käyttää jalostukseen, on se yhdistettävä vain sellaiseen koiraan, jolla itsellään tai jonka lähisuvussa ei ole häntämutkia.

6. Hammaspuutokset ja *Amelogenesis imperfecta* -kiillehypoplasia

Aikuisella koiralla on normaalissa purennassa yhteensä 42 hammasta. Yläleuassa on 2 x 3 etuhammasta (I, incisor), yksi kulmahammas (C, canine), 4 välihammasta (P, premolar) ja 2 poskihammasta (M, molar). Alaleuassa taas 2 x 3 etuhammasta, yksi kulmahammas, 4 välihammasta ja 3 poskihammasta. Ensimmäisten elinviikkojen aikana pennuille kasvaa maitohampaat, joita on yhteensä 28. Välihampaita ei pentupurennassa ole lainkaan ja ensimmäinen pysyvä välihammas puhkeaa 4-5 kuukauden iässä. Useiden välihampaiden (P, premolar) puuttuminen heikentää leukaluun kestävyyttä kyseisestä kohdasta.

Hammasvikojen havaitsemiseen ei tarvita erikoistestejä. Hammasviat ovat periytyviä. Jos jommallakummalla pennun vanhemmalla tai niiden lähisukulaisilla on todettu hammaspuutoksia, kasvaa todennäköisyys hammaspuutosten esiintymiseen pennuilla. Myös emän sairaus (ja väärä lääkitys) voivat aiheuttaa häiriöitä pentueen hampaiden kehittymiselle sikiövaiheessa.

Rotumääritelmän mukaan P1 ja M3 –hampaiden puuttumista ei huomioida. Suomessa on kasvattajakyselyssä todettu hammaspuutoksia kolmella koiralla (0,3 %) ja hammaskiilteen hypoplasiaa eli vajaakehittyneisyyttä kolmella koiralla (0,3 %).

Kiillehypoplasia eli *Amelogenesis imperfecta* on perinnöllinen sairaus, jossa hampaiden kiilteen muodostuminen on puutteellista. Kiille on hampaan kova ja liukaspintainen ulkokerros, jonka tehtävänä on suojata ja vahvistaa hampaita, vähentää plakin muodostumista sekä estää bakteereiden pääsyä hampaisiin. Kiilteen muodostuminen tapahtuu jo ennen hampaiden puhkeamista eikä kiille enää uusiudu hampaiden puhjettua. Kiillehypoplasian tyypillisiä oireita ovat kiilteen ohentuminen, karhentuminen ja värjäytyminen. Sairastuneen koiran hampaiden pinnat kuluvat normaalia nopeammin iän myötä. Kiillehypoplasiaan on kehitetty amerikanakitalle geenitesti, joka on tullut kaupallisesti saataville vuonna 2018, joten kasvattajat voivat testata jalostuskoiransa ennen astutusta, kantavatko ne kiillehypoplasiaageeniä. Suomessa on todettu muutamalla koiralla kiillehypoplasiaa, ja geenitestillä on löydetty joitakin geenin kantajia. Amerikanakita.fi sivustolle kerätään tilastoa geenitestatuista koirista ja vuosina 2023 ja 2024 yhdistys on tehnyt omistajille 20e rahapalautuksen ai-tulosta vastaan kannustaakseen omistajia testaamaan ja ilmoittamaan tuloksia yhdistykselle.

7. Lattarinta /sammakkopentu

Sammakkopennulla, joka ei nouse jaloilleen (yleensä yksinäinen pentu), taka- ja eturaajat osoittavat sivulle ja rintakehä litistyy (lattarinta)

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kuolinsyytä voi tutkia Kennelliiton jalostustietojärjestelmästä oheisesta linkistä: <https://jalostus.kennelliitto.fi/frmTerveystilastot.aspx?R=344&Lang=fi>

Kuolinsyytilasto kertoo vain Kennelliitolle ilmoitetut kuolinsyyt. Yhdistyksen tiedossa on kuitenkin se, että vanhojen koirien kuolemia ilmoitetaan jalostustietojärjestelmään todellisuutta paljon vähemmän ja että useiden koirien samoja kuolinsyytä on tilastoitu eri kohtiin (esimerkiksi mahalaukun laajentuman ja kiertymän osalta). Nämä seikat vääristävät sekä amerikanakitoiden keskimääräistä kuolinikää että tilaston eri sairauksille antamia lukuja. Vanhojen koirien omistajat eivät usein ole enää Kennelliiton jäseniä ja tästä syystä heidän on hankala saada rekisteröityä koiransa kuolinsyytä jalostustietojärjestelmään.

Keskimääräinen amerikanakitalle ilmoitettu kuolinikä jalostustietojärjestelmässä ajalla 1.1.2014 – 31.12.2023 on ollut 8 vuotta 3 kuukautta.

Yleisimmin esitetty kuolinsyy on ollut vanhuus (126 kappaletta). Käytöshäiriöt ovat olleet yleinen syy enimmäkseen nuorten koirien lopettamiseen (23 kappaletta). Käytöshäiriöihin lopetettujen määrä on viime vuosina hieman laskenut. Valitettavasti tilastossa ei eritellä koiralle aggressiivista ja ihmiselle aggressiivista koira.

Taulukko 23. Kuolinsyyt jalostustietojärjestelmässä kuolinvuoden mukaan tilastoituna, 2014-2023

Kuolinsyy	Keskim. elinikä	Yhteensä
Hermostollinen sairaus	5 vuotta 5 kuukautta	4
Iho- ja korvasairaudet	5 vuotta 7 kuukautta	7
Immunologinen sairaus	4 vuotta 4 kuukautta	18
Kadonnut	3 vuotta 3 kuukautta	3
Kasvainsairaudet, syöpä	8 vuotta 10 kuukautta	75
Kuollut ilman sairauden diagnosointia	7 vuotta 8 kuukautta	12
Lopetus ilman sairauden diagnosointia	8 vuotta 4 kuukautta	41
Lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	2 vuotta 10 kuukautta	37
Luusto- ja nivelsairaus	5 vuotta 11 kuukautta	61
Maksan ja ruoansulatuskanavan sairaus	6 vuotta 8 kuukautta	34
Muu sairaus, jota ei ole listalla	6 vuotta 10 kuukautta	42
Pennun synnynnäinen vika tai epämuodostuma	1 vuotta 0 kuukautta	2
Selkäsairaus	6 vuotta 3 kuukautta	17
Silmäsairaus	2 vuotta 4 kuukautta	3
Sisäeritysrauhasten sairaus	6 vuotta 10 kuukautta	4
Sydänsairaus	6 vuotta 4 kuukautta	8
Synnytysvaikeus	5 vuotta 7 kuukautta	1

Tapaturma tai liikennevahinko	4 vuotta 6 kuukautta	17
Vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	11 vuotta 2 kuukautta	133
Virtsatie- ja lisääntymiselinten sairaus	8 vuotta 7 kuukautta	17
Kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	6 vuotta 11 kuukautta	97
Kaikki yhteensä	7 vuotta 7 kuukautta	633

Sairauksista ja vioista yleisimpiä kuolinsyitä ajanjaksolla 1.1.2014 – 31.12.2013 ovat olleet kasvainsairaudet (75 kappaletta), luustosairaudet ja selkäsairaudet (yhteensä 78 kappaletta, luustosairauksia 61 kappaletta ja selkäsairauksia 17 kappaletta) sekä maksa- ja ruuansulatuskanavan sairaudet (34 kappaletta).

Amerikanakitoilla esiintyy erilaisia syöpäkasvaimia, jotka pahanlaatuisina esiintyessään johtavat usein kuolemaan jo keski-ikäisellä koiralla.

Kuolemaan/lopettamiseen johtaneita luusto- ja selkäsairauksia ovat olleet mm. ristisidevauriot, selkäsairaudet (spondyloosi ja LTV), vakava lonkkavika (E -lonkat) ja vakava kyynärnivelen kasvuhäiriö (aste 3). Nämä sairaudet voivat johtaa kuolemaan jo nuorella iällä.

Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on nopeasti kuolemaan johtava sairaus, jossa nopeallakaan hoitoon pääsyllä ei voida pelastaa kuin noin puolet sairastuneista. Näistä koirista suurin osa on tilastoitu kohtaan maksa- ja ruuansulatuskanavan sairaudet sekä osa muualle kuolinsyytilastossa.

4.3.4 Lisääntyminen

Suomessa pentueisiin on pentuja syntynyt 1-12 kappaletta, keskiarvon ollessa 5 pentua. Pentueen kokoon vaikuttavat monet tekijät kuten mm. nartun ja uroksen terveys sekä astutuksen ajankohta juoksuun nähden, ja yksi keskeisimmistä pentuekokoon vaikuttavista tekijöistä on nartun perimä. Kasvattajien lähettämien pentueseurantalomakkeiden perusteella laskettu keskimääräinen astutuspäivä on ollut 14 vuorokautta juoksun alusta, keskimääräinen synnytyspäivä on ollut 59 vuorokautta astutuksesta, pentukuolleisuus on ollut 0,9 %, ja synnytyksen kesto on ollut keskimäärin 8 tuntia. Synnytyksistä 17 % on päätynyt sektioon erilaisista syistä.

Taulukko 24. Pentuekoko 2014-2023

	2023	2022	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015	2014
Pentuekoko	4,3	5,4	4,6	5,3	4,9	4,1	4,2	4,5	4,8	5,5

Astumisvaikeudet

Urokset ovat yleensä hyviä astujia ja nartut hyväksyvät urokset. Jos narttu ei hyväksy urosta tai jos uros ei halua astua narttua ja jos oikea astutusaika on varmistettu progesteronitestauksella tai testaamalla toisella uroksella, tällöin on syytä jättää astutus tekemättä kyseisellä uroksella ja kokeilla toisen uroksen kanssa. Myös nartun pitäisi olla halukas astutukseen.

Tiinehtymisvaikeudet

Kaikki astutetut nartut eivät tiinehdy. Jotkut useaankin juoksuun oikeaan aikaan astutetut nartut eivät tiinehdy. Tällaisen nartun käyttö jalostukseen ei ole suositeltavaa. Jonkun verran rodussa esiintyy jakautunutta kiimaa ("split estrus"): tällöin urokset halukkaasti voivat yrittää astua ja narttu saattaa jopa hyväksyä astumisen, mutta ovulaatiota ei tapahdu eikä narttu tällöin voi tiinehtyä.

Rodun tulevaisuuden kannalta on tärkeää, että:

- sekä narttujen että urosten osalta lisääntyminen on vaivatonta
- astutukset onnistuvat vaivattomasti ilman ihmisen apua ja - nartut tiinehtyvät hyvin.

Kasvattajakyselyssä v. 2016 ilmoitettiin 11 kasvatilla olleen lisääntymishäiriöitä (1,2 % kasvateista).

Synnytysongelmat

Yleensä amerikanakitanarttu synnyttää hyvin ja kaikki pennut syntyvät normaalissa 8 tunnissa synnytyksen alusta. Joskus synnytys pitkittyy, mutta eläviä pentuja on syntynyt joskus pitkänkin ajan kuluttua synnytyksen alusta (esim. 19 tuntia synnytyksen alusta on syntynyt elävä ja hyvinvoiva pentu). Amerikanakitoilla esiintyy kuitenkin jonkin verran synnytysongelmia, joissa tarvitaan eläinlääkärin apua. Narttua, jolle on tehty kaksi keisarinleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen.

Pentujen hoitamiseen liittyvät ongelmat nartuilla

Amerikanakitanartut hoitavat pentunsa erittäin hyvin ja ilman apua. On myös tapauksia, jolloin narttu ei halua pentulaatikkoon ketään avukseen, ja kasvattajankin hyväksyminen sinne voi joidenkin narttujen kohdalla olla vaikeaa. Jos nartulle on tarvinnut tehdä sektio, kuluu usein vuorokausi tai pari ennen kuin narttu tajuaa hoitaa pennut täysin itse.

Pentukuolleisuus

Jonkun verran pentuja syntyy kuolleena, usein joko ensimmäisenä tai viimeisenä. Pentuiseurantalomakkeiden mukaan kuolleita pentuja on ollut 0.9 %. Kasvattajille tehdyn kyselyn (2016) mukaan kuolleita pentuja on syntynyt 34 yhteensä 952 rekisteröidystä pennusta eli 3,6 %. Amerikanakitojen pentukuolleisuus on melko harvinaista pentulaatikossa. Amerikanakitanartut ovat erittäin varovaisia, ja on hyvin epätodennäköistä, että pentulaatikkoon kuolisi pentuja emän makaamana. Jonkun verran pentuja on tukittu kuolinsyyntä selvittämiseksi.

Tutkittuja pentukuolleisuuden syitä (Evira) ovat olleet keuhkojen kehityshäiriö, sydänvika (reikä sydämen kammioden väliseinässä), herpesvirustartunta, suolentuppeutuma ja kennelyskätartunnan jälkeinen komplikaatio sekä kitalakihalkio.

Synnynnäiset viat ja epämuodostumat

Kasvattajat lähettävät yhdistykselle pentulomakkeissa tietoja pennuilla todetuista synnynnäisistä vioista ja epämuodostumista. Kasvattakyselyn perusteella pennuilla on esiintynyt seuraavia synnynnäisiä vikoja ja epämuodostumia: piilokiveksisyys, hammaspuutokset, häntämutka, ylilyövät kintereet "popping hock", purentaviat, kuurous /valkopäisyys, reikä sydämen kammioden väliseinässä, puuttuvia virtsajohtimia munuaisen ja rakon välillä toispuoleisesti, selkärangan kehityshäiriö sekä lattarinta/sammakkopentu.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia epäterveen rakenteen piirteitä:

- rintakehä altistaa mahalaukun laajentumalle ja kiertymälle;
- jäykät välikämmenet (pukinjalka)
- liian niukasti kulmautuneet, ylimenevät kintereet- liian niukasti kulmautuneet polvet

Amerikanakitoilla on todettu seuraavia silmien sairaalloisia anatomia piirteitä:

- sisäänpäin kiertyneet luomet (entropium)
- ulospäin kiertyneet luomet (ektropium)
- liian pienet, luonnottoman syvällä olevat silmät

Amerikanakitoilla esiintyy seuraavia purentaan liittyviä vikoja:

- liian kapeat alaleuat
- ikeneen painuneet kulmahampaat
- alapurenta- yläpurenta

Amerikanakitoilla esiintyy häntämutkia.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Keskeisimmät ongelmakohdat

Amerikanakitoilla esiintyvistä pitkäaikaissairauksista keskeisimpiä ovat allergiat, kasvainsairaudet sekä luustoon ja niveliin liittyvät sairaudet, jotka heikentävät koiran elämänlaatua merkittävästi ja yleensä myös lyhentävät koiran elinaikaa. Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on akuutti ja vaarallinen amerikanakitoilla usein todettu sairaus. Amerikanakitoilla on todettu useita eri autoimmuunisairauksia, jotka heikentävät koiran elämänlaatua ja yleensä lyhentävät koiran elinaikaa.

Ongelmien mahdollisia syitä

Rodun jalostuspohja on kapea maailmanlaajuisestikin, jolloin kaikki esiintyvät sairaudet ovat mahdollisia. Sairauksien kitkeminen pois kannasta on vaikeaa, mutta sairauksien esiintymisen vähentäminen on kuitenkin tavoitteena. Tuontikoirien runsas käyttö jalostukseen ei ole ainakaan vähentänyt sairauksien esiintymistä. Sairauksien kontrollointia vaikeuttaa vielä toisaalta se, että monilla esiintyvillä sairauksilla on monigeeninen tai tuntematon periytymistapa. Rodullemme on saatu vuonna 2018 ensimmäinen sairautta testaava geenitesti. Sairauksien kontrollointia vaikeuttaa geenitestien vähäisyys. Geenitesti on saatavilla Amelogenesis Imperfecta-kiillesairauden tutkimiseen.

4.4. Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

Ryhmä: 5

FCI:n numero: 344
Hyväksytty: FCI 29.1.2015
Kennelliitto 14.4.2015

Suomen Kennelliitto- Finska Kennelklubben ry

AMERIKANAKITA (AMERICAN AKITA)

Alkuperämaa: Japani

Kehittäjämaa: USA

KÄYTTÖTARKOITUS: Seurakoira.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 5 pystykorvat ja alkukantaiset koirat.

Alaryhmä 5 aasialaiset pystykorvat ja niiden sukulaisrodut
Käyttökoetulosta ei vaadita.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Amerikkalaisen akitan alkuhistoria on sama kuin japanilaisen akitan. Akita Matageja (keskikokoinen karhunmetsästyskoira) käytettiin vuodesta 1603 lähtien Akitan alueella taistelukoira. Vuoden 1868 jälkeen niitä risteytettiin tosa- ja mastiffirodun kanssa, minkä seurauksena rodun koko kasvoi, ja pystykorvatyyppille ominaiset piirteet hävisivät. Koiratappelut kiellettiin vuonna 1908, mutta silti akitarotua vaalittiin ja kehitettiin kookkaana japanilaisena rotuna. Tämän tuloksena yhdeksän rodun erinomaista yksilöä nimettiin vuonna 1931 kansallisaarteiksi. Toisen maailmansodan aikana (1939 – 1945) koirien nahkoja käytettiin yleisesti armeijan vaatteissa turkiksina. Poliisi määräsi kaikki koirat armeijan käytössä olevia saksanpaimenkoiria lukuun ottamatta pyydystettäväksi ja takavarikoitaviksi. Jotkut kasvattajat yrittivät kiertää määräystä risteyttämällä koiriaan saksanpaimenkoirien kanssa. Toisen maailmansodan päättyessä akitojen lukumäärä oli vähentynyt jyrkästi.

Rotu oli jakautunut kolmeen selvästi toisistaan erottuvaan tyyppiin: 1) karhunmetsästysakita, 2) taisteluakita ja 3) paimenkoira-akita. Tämän vuoksi rodun tilanne oli hyvin sekava. Sodan jälkeen käynnistettiin elvytysohjelma, jolla pyrittiin takaisin puhtasrotuisuuteen. Dewa-linjan Kongo-Go -koirat olivat jonkin aikaa tavattoman suosittuja. Amerikkalaiset sotilaat veivät kotimaahansa palatessaan mukanaan useita Dewa-linjan akitoja, joissa oli mastiffin ja saksanpaimenkoiran piirteitä. Amerikkalaiset kasvattajat ihastuivat niihin, koska ne olivat älykkäitä ja kykenivät sopeutumaan erilaisiin oloihin. Niinpä rodun kasvattajien lukumäärä samoin kuin rodun suosio kasvoivat suuresti.

The Akita Club of America perustettiin vuonna 1956 ja Amerikan Kennelklubi (AKC) hyväksyi rodun (se merkittiin rotukirjaan ja sai oikeuden käydä näyttelyissä) lokakuussa 1972. AKC ja JKC (Japanin Kennelklubi) eivät kuitenkaan päässeet silloin

yhteisymmärrykseen toistensa sukutaulujen hyväksymisestä ja siksi uusien verilinjojen saaminen Japanista tyrehtyi. Siitä johtuen USA:n akitat kehittyivät huomattavan erilaisiksi alkuperämaan koiriin verrattuina. Amerikkalainen tyyppi on pysynyt ominaispiirteiltään muuttumattomana vuodesta 1955. Se poikkeaa jyrkästi japanilaisesta akitasta, johon risteytettiin matagiakitoja tarkoituksena elvyttää alkuperäinen puhdas rotu.

YLEISVAIKUTELMA: Suurikokoinen, vankka ja tasapainoinen koira, jolla on voimakas rakenne, tilava runko ja järeä luusto. Rodun erityispiirre on leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet korvat.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA:

- Säkäkorkeuden suhde rungon pituuteen on uroksilla 9 : 10 ja nartuilla 9 : 11.
- Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta.
- Kirsun etäisyys otsapenkereestä verrattuna otsapenkereen etäisyyteen niskakyhmystä on 2 : 3.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton.

PÄÄ: Massiivinen, kuitenkin suhteessa rungon kokoon, ylhäältä katsottuna tylpän kolmion muotoinen; koiran ollessa rauhallinen pää on rypytön.

Kallo: Tasainen ja korvien välistä leveä. Matala otsauurre ulottuu korkealle otsaan.

Otsapenger: Selvästi havaittava, ei liian jyrkkä.

Kirsu: Leveä ja musta. Lievästi vaalentunut pigmentti sallitaan ainoastaan valkoisilla koirilla, musta on kuitenkin aina toivotuin.

Kuono: Leveä, syvä ja täyteläinen.

Huulet: Mustat, eivät riippuvat. Kieli on vaaleanpunainen.

Leuat / hampaat: Leuat eivät ole pyöristyneet, vaan tylpät, vahvat ja voimakkaat. Vahvat hampaat, säännöllinen ja täysi hampaisto (P1- ja M3 -hampaiden puuttumista ei huomioida). Leikkaava purenta on toivottu, mutta tasapurenta hyväksytään.

Silmät: Tummanruskeat, melko pienet, eivät ulkonevat, lähes kolmionmuotoiset. Silmäluomet ovat mustat ja tiiviit.

Korvat: Korvat ovat tanakasti pystyssä ja pienet suhteessa pään kokoon. Korvan pituutta mitattaessa eteenpäin taivutetun korvan kärki koskettaa yläluomea. Kolmionmuotoiset, kärjestään hieman pyöristyneet, tyvestään leveät, eivät liian alas kiinnittyneet. Sivulta katsottuna korvat ovat kallistuneet eteenpäin silmiä kohti niskalinjan suuntaisesti.

KAULA: Tanakka ja lihaksikas, mahdollisimman vähän löysää kaulanahkaa, suhteellisen lyhyt ja vähitellen lapoja kohti levenevä. Korostunut niskalinja liittyy sulavasti kallon takaosaan.

RUNKO: Korkeuttaan pitempi. Nahka ei ole liian ohut, liian tiukka eikä liian löysä.

Selkä: Vaakasuora.

Lanne: Kiinteälihaksinen.

Rintakehä: Leveä ja syvä; kylkiluut ovat selvästi kaarevat ja eturinta hyvin kehittynyt.

Alalinja ja vatsa: Vatsalinja on hieman kohoava.

HÄNTÄ: Paksu ja tuuheakarvainen, korkealle kiinnittynyt ja asennoiltaan selän päällä tai kuvetta vasten; kolmeneljäsosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Kolmeneljäsosaltaan kiertyneen hännän pää laskeutuu selvästi kuvetta vasten. Hännän tyvi on paksu ja vahva. Viimeinen häntänikama ulottuu kintereeseen hännän ollessa riippuva tai alas vedetty. Hännän karvapeite on karheaa, suoraa ja tiheää, ei vähääkään töyhtömaista.

RAAJAT

ETURAAJAT:

Yleisvaikutelma: Eturaajat ovat järeäluustoiset ja edestä katsottuna suorat.

Lavat: Vahvat, voimakkaat, kohtuullisen viistot ja taakse sijoittuneet.

Välikämmenet: Hieman eteenpäin viistot, noin 15 :n kulmassa pystysuoraan nähden.

TAKARAAJAT:

Yleisvaikutelma: Takaraajat ovat vahvalihaksiset, leveys ja luusto ovat suhteessa eturaajoihin. Yleensä takaraajojen kannukset poistetaan (Huom. Suomessa typistyskielto).

Reidet: Vahvat, hyvin kehittyneet ja takaa katsottuna yhdensuuntaiset.

Polvet: Kohtuullisesti kulmautuneet.

Kintereet: Matalat, eivät sisään- eivätkä ulospäin kiertyneet.

KÄPÄLÄT: Eteenpäin suuntautuneet ns. kissankäpälät; selvästi kaareutuneet varpaat. Päkiät ovat paksut.

LIIKKEET: Voimakkaat ja maatavoittavat, kohtuullisen pitkä askel ja hyvä työntö. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

KARVAPEITE

KARVA: Kaksinkertainen karvapeite. Aluskarva on tiheää, pehmeää, tiivistä ja peitinkarvaa lyhyempää. Peitinkarva on suoraa ja karheaa tai jäykkää ja rungossa melko pystyä. Päässä, raajojen alaosassa ja korvissa karva on lyhyttä. Sään ja lantion kohdalla karva on suunnilleen 5 cm pitkää, eli hieman pitempää kuin muualla rungossa. Hännässä karva on pisintä ja tuuheinta.

VÄRI: Useat eri värit kuten punainen, kellanruskea, valkoinen jne. tai jopa läiskikäs (pinto) ja juovikas (brindle) ovat sallittuja. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Koiralla voi olla maski tai läsi. Yksivärisillä valkoisilla koirilla ei ole maskia. Pintovärisillä on valkoinen pohjaväri, jossa on suuria, tasaisesti jakautuneita, pään ja yli kolmanneksen rungosta peittäviä värimerkkejä. Aluskarva voi olla eriväristä kuin peitinkarva.

KOKO

Säkäkorkeus: Urokset 66 - 71 cm Nartut
61 - 66 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

- virheellinen sukupuolileima
- kapea tai suippo pää
- puuttuvat hampaat (paitsi P1- ja M3 -hampaat)
- sini- tai mustapilkullinen kieli
- vaaleat silmät
- lyhyt häntä
- sisään- tai uloskiertyneet kynärpäät
- viitteet kauluksesta tai hapsuista
- arkuus ja äkäisyys

VAKAVAT VIRHEET:

- kevytrakenteisuus
- kevyt luusto

HYLKÄÄVÄT VIRHEET:

- vihaisuus tai liiallinen arkuus
- selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen
- täydellinen pigmentinpuute tai pigmenttöttömiä alueita kirsussa (perhoskirsu)
- taittuneet, riippuvat tai laskostuneet korvat
- ala- tai yläpurenta
- sirpin muotoinen tai suora häntä
- säkäkorkeus uroksilla alle 63,5 cm ja nartuilla alle 58,5 cm.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Rodun koirien näyttelykäynnit

Taulukko 25. Näyttelykäynnit luokittain vuosilta 2016-2023

	ERI	EH	H	T	EVA	HYL	Yhteensä
Pentuluokka 7-9 kk	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Junioriluokka	904 tulosta	258 tulosta	56 tulosta	4 tulosta	8 tulosta	14 tulosta	1244 tulosta
Nuorten luokka	443 tulosta	141 tulosta	39 tulosta	2 tulosta	4 tulosta	4 tulosta	633 tulosta
Avoin luokka	639 tulosta	281 tulosta	72 tulosta	7 tulosta	11 tulosta	1 tulosta	1011 tulosta
Käyttöluokka	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta	0 tulosta
Valioluokka	936 tulosta	93 tulosta	4 tulosta	0 tulosta	3 tulosta	1 tulosta	1037 tulosta
Veteraaniluokka	503 tulosta	51 tulosta	5 tulosta	0 tulosta	2 tulosta	1 tulosta	562 tulosta
Yhteensä	3425 tulosta	824 tulosta	176 tulosta	13 tulosta	28 tulosta	21 tulosta	4487 tulosta

Rodun koirien jalostustarkastukset

Ulkomuodon jalostustarkastuksen ihannetulos on hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen kokouksessa 28.3.2018 ja rotujärjestössä 29.1.2019. Ihannetulos on liitteessä 17.

Jalostustarkastuksia on vuosina 2000 - 2015 tehty hyvin vähän, 21 kpl. Näistä hyväksytyjä on ollut viisi, varauksin hyväksytyjä 15 kpl ja hylättyjä yksi (luonteen vuoksi). Tehdyt jalostustarkastukset vuosina 2000 -2015 ovat liitteessä 11.

Yhdistyksen on aloittanut Kennelliiton jalostustarkastukset sekä ulkomuodon että käyttäytymisen osalta vuonna 2021. 12.8.2023 järjestettiin ensimmäinen Kennelliiton virallinen ulkomuodon jalostustarkastus, johon osallistui yksi koira.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Ulkomuoto nykypäivänä

Ensimmäinen amerikanakitan rotumääritelmä on hyväksytty FCI:ssä 2001 ja Suomen Kennelliitossa 2002. FCI:n rotumääritelmä poikkeaa joiltain osin rodun kehittäjämaan, USA:n, käyttämästä rotumääritelmästä. Muutoksia rotumääritelmään on tehty ensin

6.5.2005 (muutos ryhmästä 2 ryhmään 5 ja rotunimi suurijapaninkoirasta amerikanakitaksi), ja viimeisimmät päivitykset rotumääritelmään on tehty 29.1.2015.

Yleisvaikutelma

Amerikanakitan tulee antaa kuva voimakkaasta, järeäluustoisesta, vahvasta ja tasapainoisesta koirasta, jolla on kohtuullisesti kulmautuneet yhdensuuntaiset raajat. Mittasuhteiltaan se on hieman korkeuttaan pidempi, ei matala- eikä korkearaajainen vaan tasapainoinen kauttaaltaan. Selkä on suora, kaula suhteellisen lyhyt ja vahva. Erityisen tärkeää on pään muoto. Rodun erityispiirre onkin leveä, tylpän kolmion muotoinen pää, jossa on syvä kuono-osa, melko pienet lähes kolmionmuotoiset tummanruskeat silmät ja pystyt, eteenpäin lähes niskalinjan suuntaisesti kallistuneet suhteessa pään kokoon pienet tyvestään leveät ja kärjistään pyöristyneet korvat. Pienet korvat yhdessä kolmiomaisen pään kanssa muodostavat tärkeän kokonaisuuden ilmeeseen.

Toinen rodun erityispiirre on hännän kantotapa, häntä on paksu ja tuuheakarvainen korkealle kiinnittyneenä ja asennoitua selän päällä tai kuvetta vasten kolmeneljäsosa-, yksin- tai kaksinkertainen kierre, joka aina koskettaa selkälinjaa tai painuu sen alapuolelle. Hännän tulee ylettyä suoraksi vedettäessä koiran kintereeseen.

Karvapeitteen pitää olla kaksinkertainen ja peitinkarvan suoraa ja karheaa. Se on säänkestävää ja likaa hylkivää. Rodulla kaikki värit ovat sallittuja, ja värien laaja kirjo on rodun rikkaus. Värit ovat kirkkaat ja puhtaat, värimerkit tasapainoisesti jakautuneet. Värillisellä koiralla voi olla musta maski, mutta se ei ole pakollinen.

Tavoitteena on leikkaava purenta. Myös tasapurenta on hyväksyttävä.

Amerikanakitan liikkeet ovat voimakkaat ja maata voittavat, se liikkuu kohtuullisen pitkällä askeleella. Takaraajat liikkuvat samassa linjassa kuin eturaajat. Selkä pysyy vahvana, kiinteänä ja vaakasuorana.

Tärkeää on pitää mielessä ne peruspilarit, jotka erottavat amerikanakitan muista roduista. Rodulle on tyypillistä karhumainen ilme, jossa on häivähdys itämaista eksotiikkaa. Amerikanakita ei saa muistuttaa mitään muuta rotua – se on ainutlaatuinen ulkonäkönsä puolesta. Kyseessä on pystykorva, jonka tulee ilmentää voimaa ja yleveyttä, olematta kuitenkaan raskas tai ympäristöstään kiinnostumaton.

Rodun käyttötarkoitus

Nykypäivänä amerikanakita luokitellaan seurakoiraksi, mutta rotumme ei silti ole tyypillinen seurakoira alkuperäisen käyttötarkoituksensa vuoksi (karhunmetsästys, koirataistelut, vartiokoira). Tästä johtuen jalostuksessa tulisi kiinnittää suurta huomiota käytettävien koirien luonteeseen ja käyttäytymiseen arkitilanteissa, sillä nyky yhteiskunta asettaa koirillemme seurakoirana erityisvaatimuksia.

Rotumääritelmän mukaan amerikanakita on ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontunteva, mukautuvainen ja peloton.

Se on tasapainoinen, uskollinen ja oppivainen. Rotu on taipuvainen dominointiin ja useimmat yksilöt ovat puolustushalukkaita, vartiointi- ja riistaviettisiä. Amerikanakitat oppivat helposti, mistä syystä ne myös kyllästyvät nopeasti, ja omistajan tulisi olla niiden koulutuksessa aina askeleen edellä ja tarjota koiralleen uusia haasteita. Amerikanakita on ihmisille kohtuullisen avoin, mutta vieraita koiria se ei yleensä hyväksy, ainakaan omalla reviiirillä. Jotkut yksilöt ovat vieraita ihmisiä kohtaan pidättyväisiä johtuen rodun vartiointitaijumuksesta. Amerikanakita on uskollinen omille ihmisilleen ja kiintyy syvästi omaan laumaansa. Tästä syystä amerikanakita ei sovellu pelkäksi tarhakoiraaksi.

Pienessä osassa koirakantaa esiintyy luonteiden kannalta ongelmana aggressiivisuutta ihmisille. Tätä ongelmaa voidaan yrittää hallita totuttamalla pentuja erilaisiin ja eri-ikäisiin ihmisiin, tilanteisiin ja paikkoihin. Totuttaminen aloitetaan jo pentulaatikossa ja sitä jatketaan uuden omistajan luona säännöllisesti. Aggressiivisuus vieraita koiria kohtaan on amerikanakitan luonnollinen taipumus, joka yleensä on hallittavissa huolellisen pentuaikaisen sosiaalistamisen ja koiran elinikäisen kouluttamisen avulla.

Rotumääritelmän mukaan vihaisuus ja liiallinen arkuus ovat hylkääviä virheitä. Jalostukseen ei saa käyttää ihmiselle aggressiivista tai arkaa koiraa. Kahden vieraille koirille erittäin aggressiivisen ja/tai erittäin vartiointi- ja puolustushaluisen koiran yhdistämistä ei myöskään suositella.

USA:ssa rotumme kuuluu ryhmään "Working Group" ja rotuamme käytetään siellä esim. vartiointi-, metsästys- ja pelastustehtävissä (rescue), joihin se soveltuu erinomaisesti. Suomessa amerikanakitan pääasiallinen käyttötarkoitus on toimia seurakoira, jonka kanssa harrastetaan pääasiassa näyttelyitä. Monet muut tarjolla olevat koiraharrastukset soveltuvat rodulle, kuten esimerkiksi rallytoko, agility, pelastuskoiratoiminta, vetohiihto, palveluskoirien hakuharrastukset, taakanveto ja verijälki. Käyttäytymiskoe on esikoe kaikille palveluskoiralajien koelajeille. Käyttäytymiskokeeseen amerikanakitat voivat osallistua. Palveluskoirien varsinaisiin kokeisiin ei rodulla ole osallistumisoikeutta (jälkikokeet, hakukoe, viestikoe, etsintäkoe, suojelukoe, pelastuskoirakokeet, valjakkohiihto ja opastuskoe).

Rotumme parissa on mukana monia ihmisiä, jotka ovat hankkineet uskollisen seuralaisen ja hyvän vahtikoiran. Rodullamme on vuosisatoja pitkä historia, jolloin sitä on käytetty karhunmetsästys-, vartio- ja taistelukoira, ja nämä ominaisuudet näkyvät edelleen jossain määrin koirien luonteissa.

Olennaista on riittävän tiedon jakaminen pentujen ostajille, jotta heillä olisi riittävä tieto ja taito kouluttaa pentu tasapainoiseksi rotunsa edustajaksi ymmärtäen rotumme alkuperäisen käyttötarkoituksen ja historian sekä nyky-yhteiskunnan vaatimukset. Tämä asettaa rotumme kasvattajat erittäin haasteelliseen ja vastuulliseen tehtävään. Tästä syystä myös kasvattajien jatkuva kouluttaminen on yhdistykselle tärkeä tavoite.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin tulee kiinnittää erityistä huomiota kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Keskeisimmät ulkomuoto- ja rakenneongelmat:

- a) mittasuhteet; liian pitkärunkoisia ja matalaraajaisia yksilöitä tai liiankorkearaajaisia yksilöitä;
- b) kulmaukset; heikosti kulmautuneet etuosat, heikosti kulmautuneet kintereet ja polvet, vastaavasti myös turhan voimakkaasti kulmautuneet kintereet, liian korkeat kintereet, ylilyövät kintereet ("popping hocks")
- c) runko ja luusto; kevytluustoisia yksilöitä, koirat esitetään ja pidetään liianlihavassa kunnossa, jolloin vähäinen luuston vahvuus korostuu
- d) pää; kauttaaltaan kapealinjaisia päitä, kookkaita korvia, liian alas tai ylöskiinnittyneitä korvia ja liian vaaleita silmiä
- e) häntä; turhan lyhyitä ja/tai huonosti kiinnittyneitä häntiä
- f) koko; sekä liian pieniä että liian suuria koiria

Ongelmien mahdollisia syitä

Jalostukseen käytettäviä koiria on niin vähän, että kasvattajien on joustettava ja tehtävä kompromisseja jalostuskoirien valinnoissa. Tästä syystä usein jalostusvalinnat joudutaan tekemään ulkomuodon kustannuksella, koska ymmärrettävästi kasvattajat ovat haluttomia joustamaan jalostuskoirien terveyden ja luonteen ominaisuuksissa. Usein ulkosiitoksissa jälkeläisten ulkomuoto poikkeaa vanhempien ulkomuodosta huomattavasti, koska rodussa esiintyy hyvin erilaisia tyyppisiä, joita yhdistettäessä voivat aiempien sukupolvien piirteet tulla esille.

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Suurijapaninkoiran (Amerikanakitan) PEVISA –ohjelma on ollut voimassa vuoden 2002 alusta lähtien. 1.1.2002 alkaen vuoteen 2007 saakka oli käytössä pelkkä PEVISA –ohjelma. Suomen Amerikanakita ry. teki ensimmäisen jalostuksen tavoiteohjelman rodulle vuonna 2007, ja sen päivityksessä 2012 tarkistettiin, miten tavoitteita on siihen mennessä toteutettu. Rodun edellisten jalostuksen tavoiteohjelmien voimassaolokaudet ovat olleet 2020-2024.

Yleisesti voidaan todeta, että tavoitteisiin on päästy, koska lähes jokainen jalostukseen käytetty yksilö on tutkittu PEVISA-ehojen mukaisesti joitain poikkeuksia lukuun ottamatta, jolloin vanhemmat on tutkittu vasta pentujen syntymän jälkeen.

5.1 Käytettyjen jalostuskoirien taso

Populaation ollessa näin pieni, ei populaatio voi olla kovin omavarainen, vaan monimuotoisuutta on jatkossakin pyrittävä turvaamaan uusilla, mahdollisimman erisukuisilla tuontikoirilla ja välttämällä uusintayhdistelmiä. Yksittäisen koiran perimä kannassa ei saisi muodostua kohtuuttoman suureksi. Jotta populaation geenipohja pysyisi mahdollisimman laajana, tulisi jalostukseen käyttää mahdollisimman monia eri yksilöitä, sekä uroksia että narttuja, ja niitä tulisi käyttää jalostukseen mahdollisimman tasaisesti. Alla on analysoitu sekä eniten käytetyn 10 uroksen että eniten käytetyn 10 nartun jälkeläistilastoa.

Kennelliiton jalostusstrategia kertoo koiran jälkeläismäärästä seuraavaa: Yleinen suositus on, että yhdenkään koiran elinikäinen jälkeläismäärä ei ylitä 5 % rodun populaatiossa yhden sukupolven jaksolla (neljä vuotta) syntyneistä pennuista. Urosten jälkeläismäärän tulee jakautua mahdollisimman tasaisesti eri vuosille. Yhdistyksen jalostuksen ohjesäännön mukaan koiralla ei saa olla yhden sukupolven (=neljän vuoden) aikana enempää kuin viisi pentuetta tai 30 pentua.

5.1.1 Jalostukseen käytetyt urokset

Viimeisen sukupolven aikana syntyneiden pentujen terveystuloksissa on isien kohdalla vaihtelua seuraavasti: lonkkatuloksissa 0 - 48 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 100 % on sairaita; kyynärtuloksissa 0 – 48 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 10 % on sairaita sekä silmätutkimustuloksissa tutkittuja on 0 – 52 % jälkeläisistä ja niistä 0 – 40 % on sairaita. Vakavien silmäsairauksien määrä on ollut vähäinen. Valiojälkeläisten määrässä on suurta vaihtelua. Usealla eniten käytetyllä uroksella ei ole yhtään valiojälkeläistä, kuudella uroksella on 1-2 valiojälkeläistä (5 – 9 % jälkeläisten määrästä) ja kahdella uroksella on neljä valiojälkeläistä (21 % ja 23 % jälkeläisten määrästä). Isistä osa on myös itse ilman valiotulosta.

5.1.2 Jalostukseen käytetyt nartut

Viimeisen sukupolven aikana syntyneiden pentujen terveystuloksissa on emien kohdalla vaihtelua seuraavasti: lonkkatuloksissa 0 – 75 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 50 % on sairaita; kyynärtuloksissa 0 – 67 % jälkeläisistä on tutkittu ja 0 – 33 % on sairaita sekä silmätutkimustuloksissa tutkittuja on 0 – 52 % jälkeläisistä ja niistä 0 – 40 % on sairaita. Vakavien silmäsairauksien määrä on ollut vähäinen. Valiojälkeläisten määrässä on suurta vaihtelua. Puolella eniten käytetyistä nartuista ei ole yhtään valiojälkeläistä, viidellä nartulla on 1 – 2 valiojälkeläistä (7 – 17 % jälkeläisten määrästä), ja kahdella nartulla on kolme tai neljä valiojälkeläistä (27 % jälkeläisten määrästä). Emistä 66 % on myös itse ilman valiotulosta.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Terveys ja lisääntyminen

Tavoitteena on ollut että jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla raajojen epänormaaleja asentoja tai silmäluomien epänormaalia kokoa ja muotoa, sekä lisääntymisen tulee tapahtua luonnollisesti.

Tavoitteena että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus on suositeltu joka toinen vuosi jalostusikäisille koirille. Suositeltavaa on myös selkätutkimusten suorittaminen.

Huomiota on haluttu kiinnittää autoimmuunisairauksiin. Tavoitteena on ollut, että autoimmuunisairaudet pidetään hallinnassa sekä saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä muista ilmenevistä sairauksista.

Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla raajojen epänormaaleja asentoja tai silmäluomien epänormaalia kokoa ja muotoa, sekä lisääntymisen tulee tapahtua luonnollisesti.

Toimenpiteet ja toteutuminen

Vuosina 2019-2023 syntyneistä koirista lonkkatutkimus on tehty 32%.Ile koirista eli myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien lonkkia tutkitaan. Tulos on samansuuntainen myös kyynärnivelen tutkimuksissa. Samana ajanjaksona silmätutkimuksia on tehty 11%-28 %:lle koirista eli nähtävästi myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmiä tutkitaan. Silmätutkimustilaston tulkintaa kuitenkin vääristää se, että silmätutkimustilastossa voivat samat koirat esiintyä kyseisenä ajanjaksona useaan kertaan, kun silmätutkimustulos on voimassa 24 kk.

Jalostustoimikunta on ylläpitänyt julkista listaa niistä autoimmuunisairauksiin sairastuneista koirista, joista yhdistys on saanut ilmoituksen. SA -ilmoituksia on tullut 20, VKH -ilmoituksia on tullut kolme, *Pemphigus foliaceus* -ilmoituksia on tullut neljä, *Myastenia gravis* -ilmoituksia on tullut yksi, kilpirauhasen vajaatoimintaa sairastavista koirista on tullut kahdeksan ilmoitusta ja lisäksi on tullut yksi autoimmuuniperäistä Addisonin tautia sairastavan koiran ilmoitus, yksi Vitiligoa sairastavan koiran ilmoitus sekä yksi Atopia-ilmoitus.

Terveys- ja lisääntymiskyselyitä ei ole tehty.

Jalostuspohja

Tavoitteena on ollut rodun geenipoolin mahdollisimman laajana pitäminen ja sukusiitosprosentin pitäminen mahdollisimman alhaisena.

Vuosina 2021-2023 (4 vuotta = 1 sukupolvi) on syntynyt 376 amerikanakitapentua, josta 5 % on 19 pentua. 2020-2024 viisi urosta ja yksi narttu ylittävät suositellun 5 % / 19 pennun jälkeläismäärärajan. Amerikanakitalla monimuotoisuutta turvaavat elinikäiset suositellut enimmäisjälkeläismäärät koirayksilöä kohden ovat 8 (2%) – 13 (3%) jälkeläistä, joka ylittyy 51,1 % ajanjaksolla käytetyistä uroksista (22/43) ja 14,3 % (9/63) nartuista. Toisessa polvessa enimmäisjälkeläismäärärajat 16 (4%) – 26 (6%) ylittää 4 urosta ja 5 narttua. Rodun jalostusohjeessa enimmäisjälkeläismäärärajaksi on suositeltu 5 % laskettuna sukupolven rekisteröinneistä tai 30 jälkeläistä neljän vuoden aikana.

Jalostuksen ohjesäännössä on asetettu sukusiitosprosentin ylärajaksi 6.25 %.

Vuonna 2022 pentueita oli yhteensä 17, ja yhdessä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (5,88 % pentueista).

Vuonna 2023 pentueita oli yhteensä 16, ja yhdessä pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (6,25 % pentueista).

Vuonna 2024 pentueita oli yhteensä 11, ja kahdessa pentueessa ylitettiin jalostuksen ohjesäännön sukusiitosprosentti (18,18%).

Tavoite on jäänyt osittain toteutumatta, koska yhä suuri osa koirista jää jalostuksen ulkopuolelle. Toisaalta yksittäisten koirien jälkeläismäärät eivät ole suhteessa koko jälkeläismäärään suuria. Sukusiitosprosenttiltaan ohjesäännön ylittäviä pentueita syntyy vuosittain vain muutamia.

Luonne, käyttäytyminen ja käyttöominaisuudet

Vältetään ei-toivottuja luonteenpiirteitä jalostuksessa Yhdistys on tiedottanut luonteen arvioinnin merkityksestä jalostuksessa, ja jäseniä on kannustettu testauttamaan ja kuvantamaan koiria. Jalostuksen ohjesäännön suositus on, että kaikki jalostukseen käytettävät koirat mahdollisuuksien mukaan luonnetestataan tai MH-luonnekuvataan. tämä ei kuitenkaan ole täysin toteutunut.

Amerikanakitoissa edelleen esiintyy ei-toivottuja luonteenpiirteitä huolimatta tiedottamisesta ja testeihin kannustamisesta. Suurinta osaa jalostukseen käytetyistä amerikanakitoista ei ole luonnetestattu tai MH-luonnekuvattu.

Ulkomuoto

Rotumääritelmän mukaisen ulkomuodon vaaliminen: Erityistä huomiota tulee kiinnittää kokoon, rakenteeseen, liikkeisiin päähän, kulmauksiin, häntään ja turkkiin.

Toimenpiteet

Vuodesta 2012 lähtien on järjestetty oman yhdistyksen erikoisnäyttely:

2020 Tuomarina Tapio Kakko, Suomi

2021 Tuomarina Paavo Mattila, Suomi

2022 Tuomarina Erika Häkkinen, kennel Great Flames, Suomi

2023 Tuomarina Anders Johansen, kennel Senseo, Tanska

2024 Tuomarina John Aareskjold Tjøtta, kennel Ølenskjold, Norja

Ulkomuodossa on hajontaa rodun sisällä ja rotutyypit tulisi saada yhtenäisemmäksi. Rodun ulkomuoto on kehittynyt kuitenkin aikaisemmasta enemmän rotumääritelmän mukaiseksi.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa ja kannustetaan kasvattajia käyttämään koiria ennakkoluulottomasti jalostukseen. Kannustetaan kasvattajia tuomaan erisukuisia koiria ulkomailta. Kannustetaan kasvattajia tekemään ennakkoluulottomia yhdistelmiä ja käyttämään harvinaisempien sukulinjojen edustajia jalostukseen.

Ulkomuoto

Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolloin kasvattajien tulee kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun.

Käyttäytyminen ja luonne

Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia MH-luonnekuvaamaan ja luonnetestaamaan koiria laajemmin. Kannustetaan kasvattajia ottamaan huomioon jalostuskoirien valinnassa koirien käyttäytyminen ja luonne, ja välttämään ei-toivottuja ja ei-hyväksytyjä luonteenpiirteitä jalostuksessa. Tilastoidaan ja analysoidaan näyttelyarvostelujen luonnearviot, analysoidaan luonnetestien tuloksia ja järjestetään luonnetestejä/käyttäytymisen ja ulkomuodon jalostustarkastuksia mahdollisuuksien mukaan.

Terveys ja lisääntyminen

Kennelliiton jalostusstrategian mukaan vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen pyritään estämään. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista. Tämä on myös tavoite amerikanakitien kohdalla. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla mm. raajojen epänormaaleja asentoja (esim. liian niukat takakulmaukset) tai silmäluomien epänormaali koko ja muoto. Jalostukseen käytettävän koiran rakenteessa ja ulkomuodossa ei saa olla Kennelliiton epäterveiden piirteiden listassa mainittuja hyvinvointia alentavia vikoja.

Lonkanivelen ja kyynärnivelen kasvuhäiriössä sekä spondyloosissa Kennelliiton hyväksymän asteikon huonoin tulos estää koirarekisterioheen mukaan koiran jalostuskäytön. Erityisesti kiinnitetään huomiota amerikanakitien jalostuksessa PEVISA-ohjelman mukaisten sairauksien vastustamiseen. Jalostuksen ohjesäännön mukaan mm. D -lonkkaista tai kyynärnivelen dysplasiaa (koiralla on jokin muu kyynärnivelen tutkimustulos kuin 0) sairastavaa koiraa ei tule käyttää jalostukseen. Myös silmänsairauksien osalta ohjesäännöllä pyritään rajoittamaan koirien jalostuskäyttöä riippuen silmänsairauden vakavuudesta. Jalostuksessa on kiinnitettävä huomiota myös todennäköisesti useiden geeniparin säätelien autoimmuunisairauksien ja luonteiden jalostukseen. Jalostukseen tulee käyttää vain koiria, jotka pystyvät lisääntymään luonnollisesti. Sekä nartun että uroksen tulee olla halukas luonnolliseen astutukseen.

Keinosiemennyksessä noudatetaan siitä erikseen annettua Kennelliiton ja FCI:n ohjeistusta. Keinosiemennyksen syynä ei saa olla nartun tai uroksen haluttomuus tai kyvyttömyys normaaliin astutukseen.

Tavoitteena on edelleen, että myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet tutkitaan. Silmätutkimus suositellaan tehtäväksi jalostuskäisille koirille joka toinen vuosi. Myös selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Tavoitteena on, että saadaan kasvattajilta ja koiranomistajilta tietoa rodussa esiintyvistä sairauksista. Yhdistys pitää yllä nettisivuillaan tilastoa niistä autoimmuunisairaista koirista, joista yhdistykselle on ilmoitettu. Erityisesti kerätään ja analysoidaan tietoja näistä alla olevista amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista:

- luusto- ja nivelsairaudet, ml. ristisidevauriot ja selkäsairaudet
- kasvainsairaudet
- mahalaukun laajentuma ja kiertymä
- erilaiset mm. allergiat, herkkämahaisuus ja ihoon tai kilpirauhaseen kohdistuvat autoimmuunisairaudet, joissa elimistö ryhtyy taistelemaan omia kudoksiaan vastaan
- kivesvikaisuus (piilokives)
- luomenkiertymät
- pienisilmäisyys
- häntämutka
- ylilyövät kintereet ("popping hocks")
- kuurous / valkopäisyys
- purentaviat
- hammaspuutokset

Tavoitteena on tehdä kaikille amerikanakitan omistajille suunnattuja kyselyitä luonteen, terveyden ja ulkomuodon osalta jäljempänä olevan suunnitelman mukaan.

Kasvattajien kannustetaan karsimaan jalostuksesta sellaiset koirat, joilla ei ole edellytyksiä tuottaa terveitä, hyväluonteisia ja rotumääritelmän mukaisia pentuja.

6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Amerikanakitan jalostuksen ohjesääntö

Jalostuksen ohjesäännön on laatinut Suomen Amerikanakita ry:n jalostustoimikunta, sen on käsitellyt ja hyväksynyt yhdistyksen hallitus 4.3.2017, jolloin ohjesääntö on otettu käyttöön. Muokattu viimeksi 12.12.2018.

Ohjesääntö:

Amerikanakitapentuetta kasvattaessa tulee tavoitteena olla hyväluonteinen ja yhteiskuntakelpoinen sekä terve ja pitkäikäinen yksilö, joka on ulkomuodoltaan

rotumääritelmän mukainen. Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi on tämä ohjesääntö annettu.

Kasvattajan tulee amerikanakitapentueen rekisteröinnissä noudattaa PEVISA –ohjelman vaatimuksia.

Yllä mainittujen tavoitteiden saavuttamiseksi kasvattajan tulee PEVISA –ohjelman vaatimusten lisäksi amerikanakitin kasvatuksessaan noudattaa tätä jalostuksen ohjesääntöä. Ohjesäännön velvoitteet sitovat myös yhdistyksen toimielimiä. Lisäksi kasvattajan tulee noudattaa Kennelliiton jalostusstrategiaa, jossa on otettu huomioon eläinsuojelulaki, eläinsuojeluasetus ja Euroopan Neuvoston lemmikkieläinten jalostusta koskeva päätöslauselma. Vielä kasvattajan tulee noudattaa sekä Kennelliiton yleisiä ja jalostusta ohjaavia sääntöjä ja ohjeita että hyvää kenneltapaa.

LUONNE

Jalostukseen käytettävän amerikanakitin luonteen tulee olla rotumääritelmän mukainen: ystävällinen, tarkkaavainen, vastaanottavainen, omanarvontuntoinen, mukautuvainen ja peloton. Rotumääritelmän mukaan virheitä ovat arkuus ja äkäisyys, sekä hylkääviä virheitä ovat vihaisuus ja liiallinen arkuus. Jos koiralla on todettu hylkäävä luonteen virhe, ei kyseistä koiraa tule käyttää jalostukseen. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostukseen.

ULKOMUOTO

Jalostukseen käytettävän amerikanakitin ulkomuodon tulee olla rotumääritelmän mukainen eikä jalostukseen käytettävässä koirassa saa olla hylkääviä virheitä. Hylkääviä virheitä ovat selvästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen, perhoskirsu, muut kuin pystyt korvat, ylä- tai alapurenta, sirppihäntä tai suora häntä tai koko alle alamitan (u 63,5 cm; n 58,5 cm).

TERVEYS

Jalostukseen käytettävän amerikanakitin tulee olla terve yksilö. Rotumääritelmän mukaan jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria. Lisäksi uroksilla tulee olla kaksi normaalia kivestä.

Edellä mainittujen vaatimusten lisäksi jalostuksessa on otettava huomioon seuraavat vaatimukset:

1. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla näyttelystä vähintään 12 kk iässäsaatu vähintään hyvä (H) laatuarvostelu tai virallisesti hyväksytty ulkomuodon jalostustarkastus.
2. Jalostukseen käytettävän nartun on oltava astutushetkellä vähintään 20 kkikäinen.
3. Nartun jalostuskäytössä on noudatettava Suomen Kennelliiton mukaistapentueväliä.
4. Jalostukseen ei tule käyttää sellaista koiraa, jolla on todettu perinnölliseksiluokiteltava sairaus tai vika tai jota on sellaisen sairauden tai vian vuoksi kirurgisesti operoitu (esim. HD, OD, ED, entropium), eikä sellaista koiraa, jolla on todettu sairaus, jolla on mahdollisesti perinnöllinen tausta (esim. epilepsia, haiman vajaatoiminta, autoimmuunisairaus) eikä sellaista koiraa, jolla on muu vakava elämänlaatua heikentävä sairaus.

5. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen silmätarkastuslausunto, joka on annettu yli 12 kk iässä ja joka ei astutushetkellä ole 24 kk vanhempi. Jalostukseen ei tule käyttää koira, jolla on todettu jokin seuraavista perinnöllisistä silmäsairauksista: PRA, TRD, perinnöllinen katarakta, mikroftalmia, vakava-asteinen entropion, PHTVL/PHPV aste 2-6. Jos jalostukseen käytettävällä koiralla on todettu jokin lievempi silmämuutos kuten lievä entropion, ektropion, makroblepharon, MRD, GRD, PPM, cilia aberranta/distichiasis, PHTVL/PHPV aste 1, tulee sen parituskumppanilla sekä tämän vanhemmilla ja sisaruksilla olla terveet silmät.
6. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen lonkkakuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Paritettaessa C-lonkkaista koira on sen parituskumppanin oltava lonkkatulokseltaan A. D- ja E- lonkkaisia koiria ei tule käyttää jalostukseen.
7. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla virallinen kyynärkuvauslausunto, joka on annettu yli 18 kk iässä. Jalostukseen tulee käyttää vain kyynärtuloksen nolla saaneita koiria.
8. Jos jalostukseen halutaan käyttää koira, jolta on tutkittu selkä virallisesti ja jonka selässä on todettu lieviä tai kohtalaisia muutoksia, on se paritettava näiden muutosten osalta terveeksi tutkitun koiran kanssa. Jos koiralla on todettu huonoin aste selkämuutoksessa (esim. spondyloosin aste 3), ei koira tule käyttää jalostukseen.
9. Mikäli jalostukseen käytetään pitkäkarvaista yksilöä, ei sen jalostuskumppani saa olla pitkäkarvainen.
10. Jälkeläisten määrä yksilöllä ei saa ylittää 5 % neljän vuoden aikana syntyneistä pennuista tai 30 jälkeläistä neljän vuoden aikana (=yhden sukupolven aikana).
11. Syntyvän pentueen sukusiitosaste ei saa ylittää 6.25 % neljällä sukupolvellalaskettuna.
12. Uusintayhdistelmiä ei tule tehdä ilman perusteltuja syitä.
13. Narttua, jolle on tehty kaksi keisarisleikkausta ilman yhtään normaalia synnytystä, ei tule käyttää jalostukseen.
14. Urosta, joka ei pysty astumaan normaalisti, ei tule käyttää jalostukseen.

Kohtien 3,4, 5,6 ja 7 tulee täyttyä, jotta yhdistelmä lisätään pentuvälitykseen.

POIKKEUSLUVAT:

Perustelluista syistä johtuen voi jalostustoimikunta tapauskohtaisesti harkita poikkeamista jalostuksen ohjesäännöstä ja myöntää poikkeusluvan koiran jalostuskäyttöön ehdollisesti.

Mikäli kasvattaja haluaa poiketa PEVISA -ohjelman vaatimuksista tai koirarekisteriohjeen määräyksistä, poikkeuslupaa anotaan Kennelliitosta. Poikkeusluvan käsittelyyn Kennelliitossa tarvitaan sekä rotuyhdistyksen että rotujärjestön lausunto. Poikkeuslupa tulee olla myönnetty ennen astutusta.

SUOSITUKSET:

Jalostukseen käytettävät koirat tulisi olla luonnetestattu, MH –luonnekuvattu tai virallisesti jalostustarkastettu käyttäytymisen osalta. Jalostukseen käytettäviltä koirilta tulisi kuvauttaa ja virallisesti lausua myös selkä spondyloosin ja muiden selkämuutosten varalta. Suositeltavia tutkimuksia jalostuskoirille ovat myös kilpirauhastutkimus ja tarvittaessa SA-biopsia.

6.3 Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet

Yhdistys järjestää vuosittain erikoisnäyttelyn ja mahdollisuuksien mukaan luonnetestin/käyttäytymisen ja ulkomuodon jalostustarkastuksen. Yhdistys antaa jalostusneuvontaa pyydettyäessä. Yhdistys järjestää suunnitelman mukaan kyselyjä sekä analysoi kyselyiden tuloksia. Jalostuksen tavoiteohjelman terveys- ja luonneosiota päivitetään kyselyiden tulosten sekä jalostustietojärjestelmän perusteella. Yhdistys kerää ja analysoi Kennelliiton tallentamia tietoja rekisteröinneistä, näyttelyarvosteluista, luonnetesteistä ja terveystutkimusten tuloksista. Yhdistys kouluttaa koiranomistajia ja rotujärjestö kouluttaa ulkomuototuomareita. Yhdistys tarjoaa jo pätevyityneille tuomareille mahdollisuuksia tulla seuraamaan esimerkiksi erikoisnäyttelyä ja ulkomuodon jalostustarkastuksia.

Yhdistys kannustaa tutkittujen ja hyväluonteisten urosten omistajia tuomaan koiriaan kasvattajien tietoisuuteen.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Uhat

Uhkana on, että kasvattajat tekevät jalostusvalintoja vailla tarpeellisia tietoja jalostukseen käytettävistä koirista. Uhkana on tällöin mm. se, että käytetään arkoja ja/tai ihmiselle aggressiivisia sekä tieteen tahtoen sairaita tai viallisia yksilöitä jalostukseen.

Mahdollisuudet

Mahdollisuutena on jalostuspohjan laajentaminen niin, että suurempaa osaa kotimaisista kasvateista käytettäisiin jalostukseen. Yksi mahdollisuus laajentaa geenipohjaa olisi, että myös terveitä, hyväluonteisia pitkäkarvaisia koiria käytettäisiin mahdollisuuksien mukaan jalostukseen yhdistämällä ne sellaisen parituskumppanin kanssa, joka on luotettavalla testillä testattu ei-kantajaksi pitkäkarvaisuuden suhteen.

Jalostusneuvontaa kysyviä kasvattajia voidaan opastaa käyttämään esimerkiksi suositun uroksen terveitä ja luonnetestattuja veljiä astutukseen.

Luonnetestitulosten, käyttäytymisen jalostustarkastuksen ja näyttelyiden luonnearvioiden sekä niiden analyysien avulla voitaisiin vähentää arkojen ja ihmiselle aggressiivisten koirien käyttöä jalostukseen. Tämä edellyttää kasvattajilta vastuuntuntoa ja asian tiedostamista/sisäistämistä.

Kun suurempi osa koirista saataisiin terveystutkittua, olisi kasvattajilla enemmän tietoa jalostusvalintojensa tueksi, jolloin voitaisiin saada perinnöllisiä sairauksia ja vikoja mahdollisesti vähennettyä.

Varautuminen ongelmiin

Pyritään ylläpitämään mahdollisimman laajaa jalostuspohjaa. Kannustetaan kasvattajia ja harrastajia teettämään koirilleen virallisen luonteen arvioinnin. Kannustetaan kaikkia koiranomistajia teettämään PEVISA -tutkimukset koiralleen.

Vakavien koiran hyvinvointiin vaikuttavien vikojen ja sairauksien leviäminen pyritään estämään. Tällaisen sairauden kohdalla vain kliinisesti tervettä koiraa käytetään jalostukseen. Jalostukseen käytettävällä koiralla ei saa olla merkkejä sairaudesta tai liikkumisvaikeuksista.

Noudatetaan jalostusvalinnoissa jalostuksen ohjesäännön suosituksia, Kennelliiton jalostusstrategiaa sekä koirarekisteriohjetta. Myös jalostuksen ulkopuolelle jäävien koirien silmät, kyynärnivelet ja lonkkanivelet pyritään mahdollisuuksien mukaan tutkimaan. Selkätutkimusten suorittaminen on suositeltavaa.

Kerätään ja analysoidaan tietoja amerikanakitoilla yleisistä sairauksista ja vioista. Kasvattajien tulee ulkomuodon säilymisen osalta kiinnittää erityistä huomiota jalostuskoirien kokoon, runkoon, liikkeisiin, päähän, kulmauksiin, häntään ja turkin laatuun. Järjestetään vuosittain yhdistyksen oma erikoisnäyttely ja mahdollisuuksien mukaan luonteen virallinen arviointi. Yhdistys pyrkii järjestämään jäsenille koulutusta ulkomuodon osalta. Seurataan luonteen kehittymistä, järjestetään luonteen arviointimahdollisuuksia ja kannustetaan kasvattajia ja omistajia osallistumaan niihin. Tehdään jatkuvaa terveystutkimusten tulosten seurantaa.

Tarvittaessa tiedotetaan kasvattajia rodussa ilmi tulleista riskeistä.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Taulukko 28. Toimintasuunnitelma

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2025	Luonnetesti/jalostustarkastus erikoisnäyttely Terveyskysely
2026	Luonnetesti/jalostustarkastus erikoisnäyttely
2027	Luonnetesti/ jalostustarkastus, erikoisnäyttely. Rotumääritelmän tulkintatilaisuus koiran kanssa. Terveyskysely.
2028	Luonnetesti, jalostustarkastus erikoisnäyttely. PENTUE KASVATTAJAKYSELY
2029	Luonnetesti/ jalostustarkastus erikoisnäyttely. Luonnekysely. Uuden Jalostuksen tavoiteohjelman tekeminen, ennakkotarkastus ja hyväksyminen

Rotujärjestö SSKY huolehtii ulkomuototuomareiden koulutuksesta yhteistyössä rotua harrastavan yhdistyksen kanssa. Tarvittaessa pyydetään rotujärjestöä anomaan tuomarineuvottelua Kennelliitolta esimerkiksi liioiteltujen ulkomuotopiirteiden osalta.

Jalostuksen tavoiteohjelmaa päivitetään, ja PEVISAn vaikutuksia seurataan: Joka toinen vuosi analysoidaan Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä olevat uudet tiedot ja päivitetään tavoiteohjelmassa olevat tilastot ja taulukot. Joka toinen vuosi analysoidaan virallisten luonnearviointien tulokset. Nämä päivitetään tavoiteohjelmaan.

Järjestetään terveyden ja luonteen osalta kyselyitä muutaman vuoden välein, ja niistä saatujen tulosten perusteella päivitetään tavoiteohjelma.

7. LÄHTEET

www.amerikanakita.fi

www.kennelliitto.fi

www.akc.org

www.akitaclub.org

www.amerikanakitaklubbsverige.se

8. LIITTEET

1. Rotumääritelmä
2. Kennelliiton jalostusstrategia
3. Kennelliiton jalostusstrategian liitteet
4. Pentuopas
5. Luonnekysely 2014
6. Kasvattajakysely 17042016
7. Urosten jälkeläistilasto
8. Narttujen jälkeläistilasto
9. Jalostusurokset
10. Jalostusnartut
11. Jalostustarkastukset vuosina 2000 – 2015
12. Yhdistyksen yleiskokouksen 12.11.2016 rodulle hyväksymä luonnetestiprofiili
13. Luonnetestien pisteet osa-alueittain ja niiden prosentuaaliset osuudet
14. Näyttelykäyntitilastoja
15. Käytetyimpien kymmenen uroksen luonnetestituloksia
16. Amerikanakitoilla esiintyvien sairauksien tarkempaa esittelyä
17. Ulkomuodon ja käyttäytymisen jalostustarkastuksen ihannetulokset.
18. Petsofiraportti 20190614